A PROJECT OF
BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

צדקה ומעשר חלק ב
שבוע א

TZEDAKAH & MA'ASER II: WEEK 1

THIS VOLUME HAS BEEN DEDICATED BY THE YORUCHA CHABURA AT

KOLLEL ZICHRON SHNEUR
כולל זכרון שניאור
על שם הרה"ג יוסף חיים שניאור קטלר זצוק"ל
Monsey, New York

IN HONOR OF THEIR
ROSH CHABURA
הרב מיכאל
איללעס שליט"א

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

Prepared by Rav Baruch Fried, Rav Eliezer Cohen and Rav Yosef Greenwald

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Ariel Ovadia
Yorucha Content Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412
WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA
YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG
105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

- Business Halacha Services
- Bais Din & Dispute Resolution
- Zichron Gershon Kollel for Dayanus
- Medical Halacha Center
- Kehilla & Bais Din Primacy Initiative
- Halachic Awareness & Education

תוכן הענינים

שבוע ה – על איזה הכנסות חייבים במעשר

- חיוב מעשר כספים 8
- אין לו פרנסת עצמו..... 13
- מה נקרא ריוח שמתחייב במעשר..... 16
- נתינת מעשר קודם שהרויח 17
- מעשר מהטבות וחפצים..... 23

שבוע ו - הוצאות המותרות ממעות מעשר

- מעשר לעניים או לשאר מצוות..... 30
- הוצאת בני ביתו ממעשר..... 35
- שכר לימוד ממעות מעשר 39
- הלוה לעני ואין לו מה לשלם 47

שבוע ז – קדימות בנתינת צדקה ומעשר

- פדיון שבויים וצרכי פקוח נפש..... 54
- קדימה לקרובים 60
- קדימות בין שאר סוגי צדקה..... 70
- הפרשת מעשר להלכה..... 73

שבוע ח – דינים נוספים בצדקה ומעשר

- נדרי צדקה - בל תאחר דצדקה 84
- נדר לצדקה באסמכתא או במחשבה..... 87
- לשנות מצדקה לצדקה..... 95
- דין מותר צדקה 100
- אחריות במעות צדקה שנאבדו..... 102

ALLURE
HEALTHCARE SERVICES
BY MR. AND MRS. MICHAEL NUDELL

worldesk
SEND MONEY ABROAD WITH WORLDESK,
SAVE WHILE YOU SUPPORT THE BAIS HAVAAD
https://worldesk.com/bais-havaad
Shiko@worldesk.com | 646.772.7000

FOUNDERS & BUILDERS

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

ARYEH WEISS & FAMILY

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת ארי ה לייב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L לז"נ
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

BARRY LEBOVITS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available

CORPORATE CHAMETZ
Dedication available
Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedication available
Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt, R' Aaron Gershonowitz
Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן וועגגראוו ז"ל
נפטר י"ב סיון תשמ"ז ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
Sponsored by
Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
Solving serious business problems, בעז"ה

TZEDAKAH & MA'ASER
Dedicated by the Yorucha Chabura at Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"a
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson

Mr. & Mrs. David Yitzchaki – W. Hempstead, NY

Reb Shimmy Bertram & Family

Mr. & Mrs. Meir Futersak

Reb Ephram Ostreicher & Family

Reb Dovid Bloom & Family

Mr. & Mrs. Saadia Zakarin – Monsey, NY

Mr. & Mrs. Yaakov Klein – St. Louis, MO

לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

Sponsor a day, a week, or a month of Yorucha... and help thousands nation-wide gain a working knowledge of Business Halacha!

CONTACT THE BAIS HAVAAD OFFICE: (CONTACT INFO ON BACK COVER) OR GO TO WWW.BAISHAVAAD.ORG/DONATE

TZEDAKAH & MA'ASER

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

THE MITZVAH OF MA'ASER

Although the level of obligation to give ma'aser varies greatly amongst the Poskim, all agree that it has been a universally accepted practice for time immemorial. In this topic we will explore the source of this practice, and the different opinions as to how best to fulfill it.

INCOME AND EXPENSES

To begin, we must define what income is subject to ma'aser. While in many ways ma'aser is comparable to the ma'aser of produce, there is a critical difference. By produce, tithing is done based on what grows, regardless of the expenses incurred in raising the crops. By ma'aser of income, the Poskim all agree that expenses are deducted from the total before assessing the amount of income. Clearly, various taxes on businesses, mortgage payments, inflation, and the like all need to be dealt with in our discussion of income assessment.

CHOOSING BENEFICIARIES

Next, we consider what ma'aser funds should be used for. Who are the intended recipients, and what is the order of primacy within all the many noble causes that come our way? Perhaps more pressing are the personal needs – can ma'aser be used for tuition or childcare? Can it be used for school dinners, for building funds, for Yom tov gifts to Rabbeim and Moros? Also, we look at what benefits the donor is allowed to receive from his ma'aser distribution, such as buying aliyos or other honors.

ORDERS OF PRECEDENCE

In the third segment we look closer at the orders of precedence when giving tzedaka. Relatives vs neighbors, children vs parents, food vs clothing, local poor vs the poor of Eretz Yisrael. We consider whether all your funds should be given to relatives in need, or if the disbursements should be stretched further. Finally, we look at the Chofetz Chaim's detailed instructions with regard to the best practices of ma'aser.

SOME FINAL POINTS

In the last segment we close out the laws of tzedaka with several important considerations. How quickly must a pledge be fulfilled; if one made a mental pledge but did not express it; and whether one can change his pledge and redirect the money to a different cause. We also take a quick look at the responsibility of the trustees toward money that is lost or stolen, as well as what should be done with any surplus funds.

In addition to the technical differences, Tzedaka and Ma'aser are fundamentally different. Tzedaka is reactive in nature- when you see a person in need, don't ignore his plight. Give as much as you can, according to your ability and the extent of his needs. Ma'aser on the other hand is proactive – Hashem has given you bounty? Share it with others. Show gratitude to Him by taking ten percent, or even twenty if you are able, and giving it away in His service.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON
Tzedakah & Ma'aser II

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

Does one need to give ma'aser on appreciated stocks even if he never sold them? How about dividends that are auto reinvested in the same stock?

What if one is paying capital gains tax in the interim?

2

Can one prepay ma'aser? For example, if one has a very large one-time income and wants to give a large amount to charity, however he would like to make a תנאי to reduce his future commitment (from his normal, smaller income). Is that ok to do?

4

I know that I would like support my kids in kollel in the future; may I create an account from the time my child is young and put away money to save for when they get married, in order to support them monthly?

3

A friend of mine needs an interest-free business loan in order to stay afloat and I cannot afford to give it to him without interest. May I give him the money and instead take the interest out of my own ma'aser?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

שבוע א'

על איזה הכנסות חייבים במעשר

תוכן הענינים

חיוב מעשר כספים..... 8

אין לו פרנסת עצמו..... 13

מה נקרא ריוח שמתחייב במעשר..... 16

נתינת מעשר קודם שהרויח..... 17

מעשר מהטבות וחפצים..... 23

For Halacha Shiur on Tzedakah & Ma'aser II: Week 1, see pages 26-27

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [שבת דף קיט.], ו) [לקמן כג:] שבת לב: מגלה כג:, ז) תוספתא סוטה פי"א ה"ד סדר עולם רבה פי"ג, ח) ר"ה ג. ובהגו"צ שם, ט) גיטין ל. שבועות מט:, י) [בסמיס דף לג:], יא) מגילה יג: קידושין לח., יב) במדבר כ ח, יג) מלכים א' ח ח, יד) מלכים ב' ב כב, טו) במדבר טז כז, טז) בספרי דידן ליתא אך יש בתנחומא פרשת ראה יח (פתח עיניים), יז) [עי' לקוטו רמז תתלב וכן פיתח בתנחומא פ' דלמה אות י], יח) [עי' מלכות סג:], יט) עי' רש"י במדבר ה ו', כ) [גם זה פיתח בילקוט רמז תתלב וכן בתנחומא], כא) לקמן ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מער מר' כ' מזכותו הס"ל ומה"ל ופלגסה כו' ואף על פי שמוריד בשבל זה מטר להמעמ: (ב) ד"ה כי משמע כו' שום כי מעולם אלא באחד מהני לשוטות: (ג) תוס' ד"ה עבר כו' ואתה כאן אלין אדן מעשה עתה מה אהיה עושה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן רש"י ד"ה כי משמש וכו' אלא אפי' מתורגם ארי. לע"ל:

תורה אור השלם

א) עֲשֹׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: [דברים יד, כב]

ב) לֹא תְנַסּוּ אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמַּסָּה: [דברים ו, טז]

ג) הָבִיאוּ אֵת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָזֹאת אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֵת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי: [מלאכי ג, י]

ד) אוֹלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל יְיָ יִזְעַף לִבּוֹ: [משלי יט, ג]

ה) וַיֹּאמֶר אֶל אַחָיו הוּשַׁב בְּפִי אֲמֵתֶחָתֶי וַיֵּצֵא לִבָּם וַיֶּחֱרְדוּ אִישׁ אֶל אָחִיו לֵאמֹר מָה זֹאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ: [בראשית מב, כח]

ו) יִפְתַּח יְיָ לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וְלָבֵרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה: [דברים כח, יב]

ז) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הֲגִנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ

לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: [שמות טז, ד] ח) וַיְבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם: וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן: [במדבר כ, א-ב] ט) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי: [במדבר כא, א] י) וַיַּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: [במדבר כ, כט] כ) וְאַכְחִד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרְעִים בְּיָדָה אֶחָד וַתְקַצֵּר נַפְשׁ בָּהֶם וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי: [זכריה יא, ח]

עשר תעשר. הכי איתא בספיפרי[ב] עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה אין לי אלא תבואת זרעך אמיר במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מנין ת"ל את כל דהוה מלי למימר את תבואתך[ג] מאי כל לרבות רבית ופרקמטיא וכל דבר שמרויח בו והכי נמי איכא בהגדה[ד] היוצא השדה שנה שנה [שנה] כלומר אם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה כלומר לא יעשה שדך אלא כפי מעשרות שהיו קודם לכן דהיינו היוצא מן השדה כלומר מה שהיית רגיל להוציא למעשר מן השדה ומעשר באלפים אחד שהיה עשיר והיה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר עשרות שהיו קודם לכן דהיינו היוצא מן השדה כלומר מה שהיית רגיל להוציא למעשר מן השדה ומעשר באלפים אחד שהיה עשיר והיה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר עשרה ושנה אלף כורין הזהר שתפרש ק' כורין כאשר עשיתי ומת אותו האיש ועמד הבן במקומו ועשה השדה אלף כורין כאשר היה עושה מתי האב והפרש ממנה ק' כורין בשנה שניה נתמכל ומלה הבן שהמעשר היה דבר גדול ואמר אלא יפרש[ה] לשנה אחרת נתמעטו השדה ולא עשה כי אם מאה כורין נעטער עליו ושמעו קרוביו שכך מיעטו ולא הפרש מעשר כלו כולם אלנו מלוכשים לבנים ושמחים אמר להם כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי אמרו לו[ו] נעטער עליך כי גדמת לך כל הרעה הזאת ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היעוב בא ולאה כי מתמלה כשבא השדה לידן היית בעל הבית והקב"ה כהן שהיה המעשר תלוי ליתן לענייש ועכשיו אלא הפרשת תלוי לו היה הקב"ה בעל הבית ואתה כהן אתן שדך עושה (ג) מה שהיה עושה מתמלה אלף כורין והפרש לך מאה כורין והיינו דכתיב (במדבר ה) ומשם את קדשיו לו יהיו לומר[ז] כשאינו מפרש לכהוגן לא יהיה לו אלא הקדשים כלומר המעשר ועל זה אמרו מכמיס[ח] המעכב מעשרותיו לפוף בא אלא יהיה לו אלא אחד מעשר כדכתיב (ישעיה ה) וחזא תומר יעשה איפה והיינו המעשר דאיפה ג' סאין ובתומר יש (לו) ג' סאין וכן כתיב[ט] כי עשרת עמדי כרם יעשו בת אחת וה"ל נתן האומניא"ל פי' [י] היוצא מן השדה כלומר אם לא אמין אתה מפרש הענשור יהיה לאותו היוצא לשדה והיינו עשו הרשע כלומר איקחויהו העודני כוכבים:

עשר תעשר[א] עשר בשביל שתתעשר אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דריש לקיש אמר ליה אימא לי פסוקך א"ל עשר תעשר א"ל ומאי עשר תעשר א"ל עשר בשביל שתתעשר אמר ליה מנא לך א"ל זיל נסי אמר ליה ומי שרי לנסוייה להקב"ה והכתיב[ב] לא תנסו את ה' א"ל הכי אמר רבי הושעיא חוץ מזו שנאמר[ג] הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די[ד] מאי עד בלי די אמר רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די א"ל אי הות מטי התם[ה] להאי פסוקא לא הוית צריכנא לך ולהושעיא רבך ותו אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דריש לקיש דיתיב ואמר[ו] אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא א"ל אטו הא מי לא רמיזי והכתיב[ז] ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו דל עניה וחזא ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה דלא ליעבד לך כדעבד לאבוך (א"ר[ח]) יוחנן מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים מטר בשביל יחיד דכתיב[ט] יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך פרנסה בשביל רבים דכתיב[י] הנני ממטיר לכם לחם מיתיבי[יא] ר' יוסי בר' יהודה אומר[יב] שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר וענן ומן באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה מתה מרים נסתלק הבאר שנאמר[יג] ותמת שם מרים וכתיב בתריה ולא היה מים לעדה וחזרה בזכות שניהן מת אהרן נסתלקו עניני כבוד שנאמר[יד] וישמע הכנעני מלך ערד הוו שכיחי קמיה דרבא אתו לקמיה דרב פפא כל אימת דהוה אמר להו שמעתא ולא הוה מסתברא להו מרמזי אהדדי חלש דעתיה אקרויה

ליגוקא דריש לקיש. בן אמותו של ר' יוחנן ולאחר מיתתו של ריש לקיש כדמוכח לקמן: אמר. יוקא לר' יוחנן מאי עשר מעשר: א"ל. יוקא והכתיב לא תנסו: שיבלו. כלומר שייגעו דולולא"ש בלע"ז: אי הוה מטינא להתם. להאי קרא דהסיפא אם כל המעשר הוה ידעית ליה ממילא: רבי הושעיא רבך. דאמרית לי מעמיה: אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. כשאדם מוטל מסלף דרכו שבאין עליו פגעים ועל הש"ש יזעף לבו שכועס ואומר מפני מה אילע לי פגע זה: ולא רמזה משה באורייתא. שהמעמ הוא יסוד נפיאים[ט] וכתובים ובכולן יש סמך למנות מן המורה: דלי עיניה. רבי יוחנן שהיו עפעפיו מכסין את עיניו ומגביהן ממולגי דכספא בגבא קמא בפ' אחרון (דף קח.) שהיה רואה לראותו מפני שהוא מרוף: דלא ליעביד לך כדעבד לאבוך. שלא יתן עיניו בך כמו שנתן באביך והמיתו בגבא מציעא (דף פד.): מטר בשביל יחיד. אשם ג"ל מטר אלא לאדם אחד כגון שזרע אחד זמן זריעת בני אדם או שדר בעיר שכולה נכרים ונריך למטר בא בזכותו (ה) ופרנסה שפע טובה ומתיה לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים אשם רבים נרינין שובע שמלא ברכה בתבואה הקב"ה עושה אם זכו אבל יחיד הנריך שיתברכו תבואותיו אין הקב"ה משנה בעבורו דין הסנה אלא כפי ברכותיה ואף על פי שמוריד בשביל יחיד מטר זה[ז] להשמיע תבואותיו שלא יהו גרועות משל אחרים אבל בעשות שדהו כשדה שובע אלא: מטר ארצך. של אחד משמע: ממטיר לכם. לשון רבים: בארה של מדים. אלא וחזין ממנו מים והיה מתגלגל והולך עם ישראל והוא הסלע שבו הכה משה שלא היה רואה להזיל מימיו בשפיולו[ח] לפי שמתה מרים: ונסתלקו עניני כבוד. עניני רקיע ועניני עשן ואבר עניים אינן של כבוד: חוזרה בזכות שניהן. שכן כתיב[ט] ודברתם שיכסה אל הסלע ונתן מימיו: כי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא דהא. כל מקום שנריך לדרוש כי בין לענין דרשה בין למשמעות המקרא תוכל לשמוחו בחמד מהני מרבע לשונות דלשון כי משמע בכולם וכן וכל וכרש ואמרי בכולל הני ד' הן והאי דכי גוע אהכן משמעם[ט] בלשון הזה ושמעינן מינה טעמא דקרא דמה טעם מתראו דהא מית שהרי מת אהרן וריש לקיש לא אתי לממר דלא מתרגמין שום כי בעולם אלא (ג) מהני לשונות אלא אפי' מתרגם[יא] דלמא אלי דרשינן משמעותיה כמשמעות דהא ומאן דמתרגם וחזיתו כל כיתתא דהא מית טוטא הוא דאם כן ואתחזיתו מיבעי ליה וירלו כל העדה בתשקל[יב] וירלו רלאי הכדיס וכרפו המיס[יג] ויעלו מעל משכן קרח[יד]: חזרו שניהם בזכות משה. [טו] מדכתיב ואכחיד את הרועים פשיטא דמשמעי אלא מצינו פרנסים לישראל אלשה הס: מתה בניסן. שנאמר[טז] ויבואו אל ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון ויעמד הס בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם (בפרה[יז]) לתומה: אהרון מת. בחמד לחדש[יח]: מוותניא. מאותו מקום: אחוו להדדי. מרמין ומרמיטין זה לזה אלא אלקח לו שמעתא כרגא אקרויה

מעשר כספים

תענית ט. תוספות ד"ה עשר כו'

בספרי נדרש שיש חיוב לעשר את כל רווחיו, אפילו מה שהרויח ע"י פרקמטיא ושאר עסקיו. ומי שאינו עושה כן, יפסיד עי"ז שלא יהיה לו אלא העשירית לבד.

Sifri derives from a Pasuk that one is obligated to tithe all of his income, including gains from loans and other business transactions. One who does not do so will be left with only the ten percent he was intended to give.

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א) בכת"י אי דוה **מטאי להתם** לא הוה צריכנא לך **ולרבי הושעיא** רבך: **ב)** [צ"ל **ואמר רבי**] (גליון): **ג)** בכת"י הגירסא **ופרנסה בשביל יחיד לא והתניא** ר' יוסי בר' יהודה אומר וכו': **ד)** ס"א שאני משה כיון **דאלים זכותו** כרבים דמי (גליון) כ"ה בע"י ובכמה דפו"י: **ה)** ברש"י שבע"י יסוד **לנביאים** וכתובים: **ו)** בשביל **זה מטר** להשביח רש"א (גליון) וכמו שהגיה הב"ח (עיקר כוונת הגהתם הוא לתקן הנוסח המשובש בדפו"י בשביל "רבים"): **ז)** "בשבילו" ליתא בדפו"י וע"י: **ח)** ברש"י שבע"י **משמש**: **ט)** יש להוסיף **מת משה נסתלקו כו'** [מנחת יהודה], ועי' ממ"ש: **י)** [צ"ל **בפרשת פרה**] (גליון): **כ)** [צ"ל באחד לחדש **בחדש החמישי בפ' אלה מסעי**] (גליון): **ל)** צ"ל את **תבואת זרעך** (רש"ש ע"ש): **מ)** בתוס' שבע"י איתא שלא יפרוש **כ"ב** (ועי' בתנחומא שם): **נ)** בתוס' שבע"י אמרו לו **לא** נעטער עליך (ועי' הלשון בתנחומא שם): **ס)** ברש"י שבע"י **משמש**: **ע)** [שבת דף קיט.], **פ)** [לקמן כג:] שבת לב: מגלה כג:, **צ)** תוספתא סוטה פי"א ה"ד סדר עולם רבה פי"ג, **ק)** ר"ה ג. רש"ש בתוס', **ר)** עיין ב. גיטין ל. שבועות מט:, **ש)** [בסמיס דף לג:], **ת)** מגילה יג: קידושין לח., **א"א)** במדבר כ ח, **ב"ב)** מלכים א' ח ח, **ג"ג)** מלכים ב' ב כב, **ד"ד)** במדבר טז כז, **ה"ה)** בספרי דידן ליתא אך יש בתנחומא פרשת ראה יח (פתח עיניים), **ו"ו)** [עי' לקוטו רמז תתלב וכן פיתח בתנחומא פ' דלמה אות י], **ז"ז)** [עי' מלכות סג:], **ח"ח)** עי' רש"י במדבר ה ו', **ט"ט)** [שם רשב"ל דקרא], **י"י)** [גם זה פיתח בילקוטו רמז תתלב וכן בתנחומא], **יא)** לקמן ע"ב.

דכיון שידע שהוא מעשר עני לא היה צריך לשלם לו ומתנה הוא דיהיב ליה ומאן דגרים משלמין היינו לומר שאם קדם הלה וגמלו חסד לזה באבל שאירעו ואמ"כ אירע לאחר אבל מותר לשלם לו גמול חסדו ממעשר עני כדי שלא יתבטל מלגמול חסד וצריך להודיעו שהוא מעשר עני כדי שלא יהא פורע מוטו במעשר עני אבל לתגמולין דדבר הרשות לא התירו לו אף על פי שהוא מודיעו שהוא מעשר עני: ומ"ש ואין נותנין ממנו לצדקה. היינו לומר שאם פסקו עליו בני העיר לצדקה לא יתן להם מעשר עני שנמצא פורע מוטו במעשר עני: ומ"ש ונותנין אותו לחבר עיר בטובה. כתבו הגהות מרדכי בפרק קמא דבבא בתרא (פי' תרנא) פירוש חבר עיר היינו חכם מתעסק בצרכי הציבור מפרנסים אותו מחמת טובה שעושה להם שמתעסק בצרכיהם נותנין לו מעשר עני בטובה שולחים לו מחמת דורון וכבוד אבל אין שולחין לו לצדקה מן הכים דגנאי הוא לו וגם לבני העיר לפרנס חכם המתעסק בצרכיהם מן הצדקה אבל מעשר עני ששולחין לו מן הגורן לא מיקרא דמעשר עני הוא אלא דמיחזי כמנתה ודורון דרך כבוד: ומ"ש שאין מוציאין אותו מהארץ לחוץ לארץ. הטעם משום דכתיב [מ] והנחת בשעריך (דברים יד כח) ואכלו בשעריך ושבעו (שם כו יב):

קל וכל אלו התרומות והמעשרות ואפילו מעשר עני טובלין וכו'. בפרק בתרא דמכות (פז:) אמר רב אבל טבל טבול של מעשר עני לוקה כמאן כי האי תנא דתניא אמר רבי יוסי יכול לא יהיה חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר (דברים יב יז) לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר (שם כו יב) ואכלו בשעריך ושבעו מה להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל: **וכתב** הסמ"ג (לאוין קמז דף מד ע"ג) ואין בטבל זה מיתה אלא מלקות שאין מיתה אלא בטבל הבטול לתרומה גדולה או לתרומת מעשר עכ"ל ואם כתבו התוספות בפרק יש מותרות (ד"ה אי מהתם הוה אמינא ללאו בחד שיעורא אבל בחדא שיעורא אפילו טבל מעשר עני כיון שאינו חלוק משאר טבל לענין אזהרה הוא הדין לענין מיתה עכ"ל ומביאו ב"י:

כ וכל אלו התרומות וכו'. בפרק אלו הן הלוקין (דף ט"ז:) וכתב הסמ"ג בלאוין סימן קמ"ז דאין בטבל זה דמעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני מיתה אלא מלקות שאין מיתה אלא בטבל הבטול לתרומה גדולה או לתרומת מעשר עכ"ל וכך כתבו התוספות בפרק יש מותרות (ד"ה אי מהתם הוה אמינא ללאו בחד שיעורא אבל בחדא שיעורא אפילו טבל מעשר עני כיון שאינו חלוק משאר טבל לענין אזהרה הוא הדין לענין מיתה עכ"ל ומביאו ב"י:

כיון שאין חלוק משאר טבל לענין אזהרה הוא הדין לענין מיתה עכ"ל:

עח ועל כולם מברך בשעת הפרשתן. זה פשוט שכל שהוא מקיים מצוה מברך עליה נ):

פרישה

(לו) **ולא משלמין ממנו את התגמולין.** לפי לומר אם תמירו עשה עמו טובה ומקד אסור לשלם לו גמולו במעשר עני שהרי פורע הוא מוטו במעשר עני: **ומשלחין דבר של גמילות חסדים.** היינו שמשלח ממנו לבית האבל ולפי הגירסא (בספרי ב"י) שגורסים בסמוך אבל משלמין וכו' נראה לי דהכא מיירי דוקא בדבר הרשות אבל לאבל משלמין ועיין בב"י: (לו) **ואין נותנין ממנו לצדקה.** לפי לומר אם פסקו בני העיר לצדקה לא יתן להם מעשר עני שנמצא פורע מוטו במעשר עני: (לח) **וצריך להודיעו שהוא מעשר עני.** כדי שלא יבא לגמלו גם הוא חסד אם יתבטל שמשלו שלא לו וכיון שהוא מודיעו שהוא מעשר עני לא היה צריך לשלם לו ומתנה הוא דיהיב ליה: (לט) **ונותנין אותו לחבר עיר בטובה.** כן צריך לומר ולא גרסינן בטובה אלא ז"ל הגהות מרדכי פרק קמא דבבא בתרא נותנין לחבר העיר בטובה חבר העיר היינו חכם המתעסק בצרכי ציבור מפרנסין אותו מחמת טובה שעושה להם שמתעסק בצרכיהם נותנין לו מעשר עני בטובה ושולחין לו (מחמת) [מחמת] דורון וכבוד אבל אין שולחין לצדקה מן הכים דגנאי הוא לו וגם לבני העיר לפרנס חכם המתעסק בצרכיהם מן הצדקה אבל מעשר עני ששולחין לו מן הגורן לא מיקרא דמעשר עני הוא אלא מיחזי כמנתה ודורון דרך כבוד עכ"ל מזה נראה דלא גרסינן בטובה הנאה אלא בטובה וכן מצאתי ביורה דעה של כתב (ואפשר לומר אף לפי גירסא בטובה הנאה דנתנין לחבר בשביל טובת הנאה שעשה לציבור שמתעסק בצרכי ציבור. עד כאן המגיה): (מ) **ואין מוציאין אותו מהארץ לחוץ לארץ.** דכתיב והנחת בשעריך ואכלו וגו' מט*): (מא) **ועל כולן מברך בשעת הפרשתן.** ז"ל ב"י פשוט הוא שכל המקיים מצוה מברך עליה:

חדושי הגהות

[מ] והנחת בשעריך ואכלו ושבעו כל"ל נא] ושמי פסוקים הם (דברים סוף י"ד (כח-כט)):

הגהות והערות

מז) כן הוא בדפוסים שלפנינו וברוב הדפוסים של הטור, ובטור הנדפס עם דרישה ופרישה דפוס ראשון "משלחין" ובטור הנדפס עם הב"ח דפו"ר, "משלחין" (ספרים אחרים) "משלמין" וברמב"ם וכן הוא בתוספתא "משלחין" ועיין מהדורת פרנקל ילקוט שנויי נוסחאות וגירסת הב"י בטור "משלחין" וברמב"ם "משלמין": מח) כן הוא בכל הדפוסים, ובכתב יד הגירסא "בטובה" וכן הוא בתוספתא וברמב"ם מהדורת פרנקל ועי"ש בילקוט שנויי נוסחאות ועיין בפרישה: מט) עיין מה שהקשה על זה בט"ז ס"ק לב ועיין פתחי תשובה ס"ק יב שהביא מחלוקת הפוסקים בזה: מט*) עיין חדושי הגהות אות ח והגהות והערות אות נא: נ) עיין ביאור הגר"א אות כא ואות קכו-ח שהביא מקור מהתוספתא תרומות פרק ג הלכה ב רק שבאות כא כתב מעשר "עני" ובאות קכו כתב מעשר "שני" ובתוספתא לפנינו מעשר "עני" ובנוסחאות כתב יד מעשר "שני": נא) הגהה בטעות היא זו כי מלת בשעריך הכתובה שם קודם ואכלו ושבעו איננה סובבת כי אם על מקום מציאות מקבלי המעשר לא על המעשר עצמו עי"ש, אמנם כאשר הוא לפנינו כן צריך לומר באמת בלי שום הגהה וכן כתב הרמב"ם סוף פרק ו' מהלכות מתנות עניים (הלכה יז), ופסוק והנחתו בשעריך הוא בפרשת ראה (דברים יד כח) ופסוק ואכלו בשעריך הוא

אוצר החכמה

Bach states that the custom of tithing non-produce income is not Biblical or even Rabbinic in nature.

ב"ח יו"ד סימן שלא
נקט בפשיטות שמה שנוהגים ליתן מעשר כספים אינו ממש כמעשר עני, ואין חיובו לא מן התורה ולא מדרבנן.

משא"כ מעשר כספים הא גופא מדרבנן — ולדעת הב"ח מדרבנן נמי לא, והאיך נחמיר חומרא זה שלא ינכה ההוצאה תחלה מהריוח, כי רבנן בדרבנן קיימא לן דלא החמירו, [וקשה לי משום הא למה החמירו בליטרא בצלים, שהרי אין חיוב מן התורה רק דגן ותירוש כמו שכתב הר"ן [נדרים נט: ד"ה שאני]. ועוד שיבולת שעקרה גם כן מן התורה פטורה עד שנתמרחה בכרי. ואפשר שמחלק בין גידולי קרקע דמכל מקום מינה חייב מדאורייתא], מכל שכן חומרא שאינו אפילו מדרבנן לדעת הב"ח.

ליתר עיון

*אמנם על הב"ח יש לתמוה, האיך נעלם ממנו דברי התוספות במסכת תענית דף ט' ע"א, והאיך לא דק ולקולא לא דק. דאיתא התם ד"ה עשר תעשר, הכי איתא בספרי עשר תעשר את כל תבואת זרעיך, אין לי אלא תבואת זרעיך, ריבית פרקמטיא וכל שארי רווחים מניין, תלמוד לומר 'את כל' דהוה מצי למימר את תבואתה, מה כל לרבות וכו', עכ"ל. נמצא שהוא מדאורייתא. ואף אם נימא שהוא רק מדרבנן והקרא הוא רק סמך בעלמא, מכל מקום קשה על הב"ח דקאמר שאינו אפילו מדרבנן. ומכח דברי ספרי הנ"ל הב"ח נשבר ואנחנו נמלטנו, דהא מכל מקום על כל פנים נימא דראיה שמביא תוספות בשם ספרי הוא רק אסמכתא מדרבנן.

ואם כן הדין דין אמת שבמעשר כספים מנכה ההוצאות שהיה מוציא, דכיון שהוא מדרבנן — רבנן בדרבנן לא גזרו כאשר כתבתי לעיל. וכן מצאתי מפורש במדרש תנחומא [ראה פרשה יח] ובמדרש ילקוט פרשת ראה [רמז תתצג] שמעשר כספים ופרקמטיא הוא רק רמז מדאורייתא. וז"ל, עשר תעשר אמר רבי אבא רמז לפרקמטוטין ולמפרשי ימים שיהיו מוציאים אחד מעשרה לעמלי תורה עכ"ל. נמצא שהפרשות מעשר מפרקמטיות וכספים הוא רק אסמכתא בעלמא, דהא קאמר ר' אבא 'רמז' לפרקמטוטין וכו', משמע דהוא רמז בעלמא.

ולפום ריהטא יש קצת להביא ראיה ממתניתין דמסכת מעשר שני פרק ד' ריש הפרק דלא מנכינן ההוצאות מה שמוציא לנכות מן המעשר. דאיתא במשנה ריש פרק ד' המוליך פירות מעשר שני ממקום היוקר למקום הזול או ממקום הזול למקום היוקר, פודהו בשער מקומו. המביא פירות מן הגורן לעיר וכדי יין מן הגת לעיר, השבח לשני ויציאות מביתו עכ"ל. וכתב על זה בעל תוספות יו"ט, ויציאות מביתו, מסתברא דהוא הדין ממקום הזול למקום היוקר דרישא, ע"ש. אם כן שמע מינה דאף גם שהיו לו הוצאות, והוליך המעשר שני למקום אחר ופדה יותר מן מה שהיה שוה במקומו, דרך משל עשרה זהובים יותר והיה לו הוצאות עליהם ג' זהובים, אינו מנכה ג' זהובים ההוצאות. אם כן הוא הדין אצל מעשר כספים שהוא מעשר עני.

אבל נראה לקושטא דמילתא שאינו דומה זה לזה. ונעתיק גם הלשון של הרמב"ם ז"ל בהלכות מעשר שני סוף פרק ד' דין כ"א [ודין כב], אין מוליכין פירות מעשר ממקום למקום לפדותם שם, והמוליך ממקום היוקר למקום הזול או ממקום הזול למקום היוקר פודה כשער מקום הפדייה וכו'. היו לו פירות מעשר שני בגורן והוציא עליהם יציאות מביתו עד שהביאן לעיר והשביחו, פודה כשער העיר והפסיד יציאותיו עכ"ל. הרי דמקדים דין פשוט דאין מוליכין פירות מעשר ממקום למקום לפדותם שם. ועיין בברטנורא פירוש על המשניות [מעשר שני פ"ד מ"א] שפירש גם כן שאסור לכתחילה להוליכם ממקום למקום, ומפרש שהוא מובן מן מלת 'המוליך', דמשמע דיעבד אין לכתחילה לא ע"ש.

[**ולכאורה** איכא למידק דהרי אפשר לומר 'המוליך' פירות מיירי באופן שבא לימלך, כתירוץ הש"ס ריש ביצה [ז:], ותוספות ריש סוטה [ב. ד"ה המקנא] הקשו למה לא תירץ הש"ס שם גם כן הכי. ולא קשיא, דלא יתכן תירוץ זה רק בדאמר עליה איך יעשה המעשה ההוא או מיד סמוך

* אמנם על הב"ח יש לתמוה, האיך נעלם ממנו דברי התוספות במסכת תענית דף ט' ע"א וכו'. עיין שו"ת שאילת יעבץ חלק ב שאלה קיט.

יתר עיון: שו"ת חות יאיר סימן רכז
מתמיה על הב"ח שבודאי מעשר כספים הוא חיוב מדרבנן, ואפשר אפילו מדאורייתא.

Further Iyun: Citing the abovementioned Tosaofs, Chavos Yair questions the assertion of the Bach, claiming that ma'aser is at least a Rabbinic obligation and perhaps even Biblical.

(לב) הרבה דיני צדקה. נראה דיש לדמות מעשר שמפרישין מן הריוח ממון לדין מעשר עני של מצוה ופירות. ומו"מ ז"ל [נ"מ עמוד קיז סוף ד"ה ומ"ש ואין] כתב שלמעשר של ממון שלנו אין בו מיוב לא מן התורה ולא מדרבנן, ותמהתי, שהרי ריש סימן רמ"ט מבואר שחיוב גמור הוא כמו שכתבו כל הפוסקים, והב"י [שם עמוד כט ד"ה ומכה] [קיז] מביאו כשם ירושלמי [פאה פ"א הלכה א]. ועל כן נעתיק דברי הטור [עמוד קטז-קיח] בקיצור לענין מעשר עני וז"ל, כאו איש ואשה לשאול כו' (הוא מוזכר בסימן רנ"א סעיף (ט') [מ]). וכשהוא מעשר [ריז] **קנח** ואין מתודין וידוי זה אלא אחר השנה שמפרישין בה מעשר (שני) [עני] [קיב]:

קמא [ריח] אימתי מתודין במנחה **קנט** ביום טוב האחרון של פסח של רביעית ושביעית:

קמב [ריט] אין מתודין **קס** אלא ביום וכל היום כשר לוידוי המעשר [ריט] ובין בפני הבית בין שלא בפני הבית [רכ] חייב לבער [רכ] ולהתודות:

קמג [רכא] וידוי זה נאמר בכל לשון **קסא** ואם רצו רבים להתודות כאחד מתודים:

קמד [רכב] **קסב** אינו מתודה עד שלא ישאר אצלו אחת מהמתנות [רכא] וערב יום טוב [רכג] האחרון היה הביעור ולמחר מתודין [רכד] ופירות שלא הגיעו לעונת המעשרות בשעת הביעור אין מעכבין אותו להתודות **קסג** ואינו חייב [רכה] לבערן:

קמה [רכו] **קסד** מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו והגיע יום הביעור הרי זה קורא שם למתנות ומזכה להן לבעליהן [רכב] על גבי קרקע [רכג] או למי שזוכה להן לבעליהן ומתודה למחר:

קמו [רכז] אם הפריש המתנות שלא על הסדר [רכד] או [רכה] אם נשרף טבלו או [רכו] אם הפריש מעשר בטומאה **קסה** אינו מתודה: הגה הכל המתבר הזה השמיט כל דיני מעשר עני שכתבו הטור [יח*] שיש ללמוד מהם **(לב)** [רכז] הרבה [רכח] דיני [פ] לדקה הנוהגים **חייב לבערן.** כיון שלא הגיע זמנם: **קסד מי שהיו כו' ומתודה למחר.** שנתינת המטלטלין על גבי קרקע אינו אלא מתנה שיש בו חיזוק. אבל לא יקנה להם המתנות בחליפין מפני שנראה כמכירה, ותרומות ומעשרות ושאר מתנות נאמר בהן נתינה, לא מכירה: **קסה אינו מתודה.** מפני שנפרשת וידוי כמוניס כל המתנות כסדרן, שמתודה לפניו יתברך שקיים כולם כמו שכתוביס בפרשה דהייטו כסדרן, כמו שדרשו [ספרי פרשת תבוא פיסקא פיסקא שג] הקדש זה מעשר שני, מן הבית זה חלה כו', עיין שם ברמב"ם פרק י"ח מהלכות מעשר שני [הלכה יב-יג], ואם לא קיימם כסדר או שנשרף אחד מהם הרי לא קיימם כולם והיה משקר לפניו יתברך, וכתיב [תהילים קא, ז] דובר שקרים לא יכון וגו':

ערך לחם למהריק"ש

סוף סעיף קטא **מעשר** עני של שנה שלישית ושביעית נותנו לעניים והוא ממונם לעשות בו כל מה שירצו ולאוכלו בטומאה וכמו שירצו. ואם באו העניים בשבילו בשדה לריך שיתן לכל אחד כדי שבעו, ואם אין לו כך נותן לפחיתם והם מתחלקין ביניהם, ואם הביאו לביתו אחד אצלו אחד כזית. ונותנין לאשה חתלה ופוטרין אותה ואחר כך לאיש. וכשהוא מחלקו בשדה העניים נוטלין בעל כרחו, ואפילו עני שבישראל מוליאין אותו מידו, אבל המתחלק בבית יש בו טובת הנאה לבעלים ונותנו לכל עני שירצה: **אב** וכנו עני ושני שותפין שהיה אחד מהם עני, ונתן לו השני מעשר עני: **שני** עניים שקבלו שדה בחריסות נותנין מעשר [עני] [קיג] זה לזה: **אין** פורעין בו את המלוה ואין משלמין בו את התגמולין ואין פודין בו את השביין ואין עושין ממנו שושבינות ואין נותנין ממנו לדקה אם פסקו עליו בני העיר, אבל משלחין ממנו דבר של גמולות חסדים וגרין להודיעו שהוא מעשר. ונותנין אותו לחבר עיר, פירוש חכם המתעסק בשל צבור שולחין לו דורון דרך כבוד, לפי שבגלי הוא לו ולהם שיתפרנס מכיס של לדקה: **אין** מוליאין מעשר [עני] [קיג] מן האדר לחותה לחדר. ואסור לאכול מן החטותה קודם הפרשתו. ומתבר בשעת הפרשתו. ועיין דין (י"ח) [נמח] [קיד], ודינו לכל שאר הדברים כשאר המעשרות. ועיין לעיל ובטור בסימן זה. ויש לשמוד מדין מעשר לדקה הרבה דברים, ועיין לעיל הלכות לדקה כי אין להאריך:

ביאור הגר"א

[ריז] **ואין כו'.** מתניתין [מעשר שני פ"ה משנה ו] וירושלמי [שם הלכה ג] וספרי [פרשת ראה פיסקא קט; פרשת תבוא פיסקא שכ]. ועיין מה שכתבתי בסעיף י"ט [ס"ק נד]: [ריח] **[סעיף קטב] אין מתודין כו'.** מתניתין דמגילה שם [כ, ב] זה הכלל דבר כו': [ריט] **ובין כו'.** כמו שכתוב שם [מעשר שני פ"ה] במתניתין ד' ח' ט': [רכ] **וחייב לבער.** כמו הביעור. אבל הראב"ד [השגות מעשר שני יא, ד] חולק עליו, שהורידו לפני ה' ואינו אלא בבית. והא דיוחנן כהן גדול העביר כו' [שם משנה טו], סבירא ליה דוקא בימיו, ועיין בירושלמי שם [הלכה ה]. ועיין מה שכתבתי בסעיף י"ט [כ"ג] [נכ]): [רכא] **[סעיף קמד] וערב יום טוב האחרון.** כן היא גירסת הרמב"ם [קלה], וראית כסף משנה [מעשר שני יא, ז] הוא תמוה: [רכב] **[סעיף קמה] על גבי קרקע.** בבא מציעא י"א ב' וקדושין כ"ד א'. ועיין בחו"מ רש סימן ר' [סעיף כ]: [רכג] **או למי כו'.** [בבא מציעא וקידושין] שם, ובמתניתין שם [מעשר שני פ"ה משנה ט], ועיין בירושלמי שם [הלכה ה]: [רכד] **[סעיף קמו] או אם כו'.** ירושלמי שם [הלכה ה] אמר רבי יונה זאת אומרת נשרף טבלו אינו יכול להתודות:

באר היטב

(עט) **לבערן.** כיון שלא הגיע זמנם, [ש"ך ס"ק קסג]: (פ) **צדקה.** וכתב הט"ז [ס"ק לכ] נראה דיש לדמות מעשר שמפרישין מן הריוח ממון לדין מעשר עני של מצוה ופירות. והכ"מ כתב שהמעשר של ממון שלנו אין בו מיוב לא מן התורה ולא מדרבנן, ותמהתי, שהרי ריש סימן רמ"ט מבואר שחיוב

פתחי תשובה

(יב) **דיני צדקה.** עיין באר היטב [ס"ק פ]. ומה שכתב לענין מעשר כספים אם הוא חיוב גמור, עיין בזה בתשובת שער אפרים סימן פ"ד ובתשובת חות יאיר בסימן רכ"ד ובשאילת יעב"ץ חלק א' סימן ו' ובספר באר יעקב [סוף הסימן] מה שכתבו בזה. ותימה על הגאונים הנזכרים שנעלם מהם תשובת מהר"ם רוטנבורג דפוס פראג סימן ע"ד, מבואר שם כדעת הב"ח שאינו מן התורה ולא מדרבנן ואינו אלא מנהגא בעלמא, ע"ש. ומצאתי בשו"ת תשובה מאהבה חלק א' סימן פ"ז [ד"ה הנה] שתמה עליהם גם כן בזה, ע"ש באריכות. וכן העלה בספר משנת חכמים הלכות יסודי התורה דף י"ד [ע"ב] שאין למעשר כספים עיקר לא מן התורה ולא מדברי סופרים, אבל אם נהג הוי כמו מנהג של מצוה שאין לבטל כלל אם לא לצורך גדול, ע"ש. ועיין בתשובת מקום שמואל סימן יו"ד שנשאל על אודות שהתחייב עצמו אבי הכלה בתנאים הנהוגים לשלם המעשר מכיסו, וכהיום אומר שרוצה ליתן כל המעשר לעניים הבאים מצדו צד הכלה, אם יכול לעשות כן, אי הוה כדין המעשר משלו על של חבירו דטובת הנאה שלו, או לא דמיין כו'. והשיב שאין לאבי הכלה שום טובת הנאה בזה, רק יחלקו המעשר לקרובי שניהם לעניי החתן והכלה, ע"ש:

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

רנ. [רמב"ם יח, כ] משנה ו' פרק ה' דמעשר שני וירושלמי שם [הלכה ג]:
רנא. [רמב"ם יח, ג] שם משנה י':
רנב. [רמב"ם יח, ד] משנה מגילה דף כ' ע"ב:
רנג. טעמו כתב הכסף משנה [שם] כיון שהוא מייב לבער אפילו שלא בפני הבית למה ימנע מלהתודות:
רנד. [רמב"ם יח, ה] משנה שוטה דף ל"ב ע"א:
רנה. [רמב"ם יח, ז] משנה ו' פרק ה' דמעשר שני:
רנו. כגירסת רבינו [קלה] במשנה [שם], והוכיח הכסף משנה [שם] כן מהירושלמי [שם הלכה ה]:
רנז. [רמב"ם יח, י] שם משנה מ' וכרבי עקיבא:
רנח. [רמב"ם יח, יא] שם משנה ט':
רנט. [רמב"ם יח, יג] שם משנה י"א:
רס. ירושלמי שם [הנ"ל]:
רסא. [רמב"ם יח, טו] שם משנה י"ב:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

יח*) עמוד קטו–קיז:

אאה"ח 1234567

הגהות והערות

[קלב] תוקן ממהדורת קרלקא ש"מ:
[קלג] נוסף ע"פ כת"י:
[קלד] תוקן ע"פ כת"י:
[קלה] ולפי מקורות וציונים בגליון הרמב"ם מהדורת פרקל, דכן הוא בכת"י המשנה המיוחס לרמב"ם:
[קלו] נוסף ממהדורת לבוב תרי"ח, וכן הגיה לקוטי חבר כן חייס:
[קלז] הב"י שם מיירי לענין חומש, ועיין ביאור הגר"א שם ס"ק ב:
[קלח] התוספות כתבו כן בשם ספרי, אולם לפנינו בספרי ליתא:
[קלט] תוקן ע"פ הנוסח בבאר יעקב:

ט"ז יו"ד סימן שלא סקל"ב, פ"ת סקי"ב

הט"ז פליג על הב"ח דודאי מעשר הוא חיוב גמור ודומה לדין מעשר עני, וכ' שכן דעת כל הפו־סקים בסימן רמט. מיהו בפ"ת הביא שבשו"ת מהר"ם מרוטנבורג מבואר כהב"ח, וכ"פ התשובה מאהבה והמשנת חכמים. אך אם נהג ליתן הוי כמנהג של מצוה שאין לבטלו.

הנה מה שציין הט"ז לסימן רמט, שם מיירי בשיעור נתינת צדקה, ומבואר דס"ל להט"ז ש"מעשר כספים" הוא חלק ממצות צדקה לעניים. משא"כ הב"ח דפליג ס"ל שמעשר הוא ענין בפנ"ע, ע"כ כתב שאינו חיוב גמור. והיא מחלוקת יסודית בהגדרת מצות מעשר כספים.

Taz disputes the Bach's claim that tithing income is not obligatory, arguing that all of the other Poskim agree that it is an absolute obligation. Pischai Teshuva however, cites several sources who concur with the Bach. Even according to them, if one does practice the custom to tithe his income, then it assumes the obligatory status of a neder to do a mitzvah.

Note that the sources cited by the Taz to tithe income are referring to the level of obligation to distribute charity to the poor. Clearly, Taz understands Ma'aser to be an extension of the Mitzvah of Tzedakah. Whereas the Bach seems to hold that ma'aser is a separate obligation outside the confines of charity. This is a fundamental dispute that runs through all of Hilchos Ma'aser.

בְּ'אֵלִיָּה רַבָּא' סִימָן קנ"ו (ס"ק ב'), שֶׁכָּתַב בְּהֶדְיָא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, דַּאֲפִלּוּ לְאִישׁ אָמִיד מֵתָּר לְהַלְוֹת גְּמַ"ח מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר. וְנִרְאֶה דְּכַוָּנָתוֹ לְפִי שָׁעָה, עַד שֶׁיְּזַדְּמֵן לוֹ הֶעָנִי שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּן לוֹ.

ב. וְעַתָּה נַחֲזֹר לְבָאֵר קְצָת אֶת אֹפֶן הַהַנְהָגָה, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בִּמְעוֹת מַעֲשֵׂר. וַיִּתְּנֶה בִּתְחִלַּת קַבָּלָתוֹ, שֶׁיִּתְנַהֵג בְּאֹפֶן זֶה, וּבָזֶה יִסְתַּלְּקוּ מֵעָלָיו כָּל הַפִּקְפּוּקִים.

א] רִאשׁוֹן לַכֹּל, טוֹב שֶׁיַּתְנֶה בִּתְחִלַּת קַבָּלָתוֹ אֶת הַמִּצְוָה שֶׁהוּא בְּלִי נֶדֶר, כְּדֵי

שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם בַּעֲוֹן נְדָרִים, עַל יְדֵי אֵיזֶה סִבָּה לִפְעָמִים. גַּם יִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פִּנְקָס מְיֻחָד, שֶׁיִּכְתֹּב בּוֹ כָּל הָרֶוַח, שֶׁיַּזְמִין לוֹ ה', אַחַר נִכּוּי הַהוֹצָאוֹת

אהבת חסד ח"ב פי"ח סק"ב
בתחילת הנהגת מעשר יש להתנות שעושה המצוה בלי נדר, כדי שלא יכשל בעון נדרים. וכן יעצו *כמה פוסקים, והוסיפו שיכוון נמי שיוכל לסמוך על כמה קולות שכתבו הפוסקים בענין מעשר.*

The Chofetz Chaim [in his sefer Ahavas Chessed] advises that when one begins to practice the custom of tithing income, one should accept it upon themselves "Bli Neder" in order to avoid the consequences associated with vows. *Many other Poskim give this advice, and add that one should have in mind that he may rely on any lenient opinion found in Halacha regarding the various Halachos and customs of Ma'aser.*

התנה בפירוש שאינו עושה ע"ד נדר, אפילו נהג כן כמה פעמים אינו נעשה נדר, כמ"ש להלן. וכן פשוט שהתרה מועלת אפילו כשנעשה נדר (ואפילו למ"ש האחרונים שאין מתירין נדרי צדקה (כמ"ש בפרק ד), אפשר שלא אמרו כן אלא בנדר צדקה שכבר חל), וכ"כ בברכי יוסף סימן רמט בשם הרשב"ץ ח"ב סימן קלא, וכ"כ בפשיטות בשו"ת תשובה מאהבה חלק א סימן פו אפילו בנדר בפירוש לעשר, ועיין שם מה שכתב בענין דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור. ועי' פרק ד הערה כא שבמנהג אפשר שמועיל התרת נדרים שבערב ראש השנה.

ועל פי דברי האחרונים שענין מעשר כספים אינו אלא מדין צדקה, היה נראה לענ"ד שאם אין ידו משגת לכדי פרנסתו, דבכה"ג קיי"ל שפטור מן הצדקה, כמ"ש בפרק ג, ה"ה שפטור ממעשר כספים (משא"כ לדעת האומרים דילפינן ממעשר עני, הרי אפילו עני שבישראל חייב במעשר עני), מיהו היינו דוקא בסתם, אבל בנודר בפירוש לתת מעשר כספים, נראה פשוט שחייב לתת אפילו אין לו כדי פרנסתו, כדין כל נדר צדקה שחייב לשלם, כל שיש לו ממה לשלם, וכמ"ש בפרק ד (עי' פרק ד סעיף כד אם חל דין נדר בנודר לתת מעשר מן הריוח), וכן משמע מדברי החת"ס בתשובה (חו"מ סימן קז) שכתב דיעקב אבינו נדר לעשר מכל אשר יתן לו ה' אפילו אין בו רק כדי להחיות נפשו. ובזה אפשר ליישב מ"ש בשו"ת תשובה מאהבה הנ"ל שהביא כמה תשובות שדנו בענין נדר להפריש מעשר אם הנדר חל מדין דבר שלא בא לעולם (עי' פרק ד), ואם מצות מעשר כספים חיוב גמור הוא למה לי נודר, ולפי מ"ש אפשר לתרץ, שתשובות הנ"ל דנו במי שמטה ידו, ואילו לא היה נודר בפירוש היה פטור מלעשר, אבל מחמת נדרו אינו מועיל לפטרו משום כך. ועי' בשו"ע או"ח סימן תקסב שכן משמע קצת לענין תעניות, שאם מחמת מנהג נהג להתענות, אם הוא אנוס פטור מלהתענות עוד, ואם מחמת נדר חייב להתענות, עיי"ש. אלא שבתשב"ץ ח"ב סימן קלא משמע שאפילו בנדר לתת מעשר, אינו צריך לתת לאחרים, אם אין לו כדי פרנסתו. ובשו"ת מנחת יצחק ח"ו סימן קא מדייק מדברי התשב"ץ שאף כשאין לו כדי פרנסתו צריך להפריש מעשר, אלא שיכול ליקח המעשר להוצאות בני ביתו, ואילו מדברי הטור והרמ"א מדייק שאף אינו חייב להפריש כלל. אמנם לפי מה שחילקתי לעיל אפשר שאף התשב"ץ לא קאמר שחייב להפריש כשאין לו כדי פרנסתו, כי אם בנודר לתת מעשר ויש עליו חוב לקיים נדרו ולהפריש, ואח"כ יכול ליקח המעשר להוצאות בני ביתו שהם קודמין, אבל כשלא נדר, רק מכח חיוב או מנהג מעשר, אינו חייב להפריש כלל, ואין כאן מחלוקת.

ונלענ"ד עוד במי שמקבל משכורת חודשית קבועה, ואירע חודש שהיו לו הוצאות גדולות הכרחיות, עד שלא נשאר לו כדי פרנסתו, שהוא פטור באותו חודש ממעשר, ואפשר שאף התרה אינו צריך, דומיא למי שנהג להתענות בימי תשובה כפי המנהג ואינו יכול להתענות מחמת חולשה, דקיי"ל שאינו צריך התרה, ואינו צריך

ספר צדקה ומשפט פ"ה סק"כ

לדברי האומרים שמעשר הוא מחובת הצדקה י"ל שאם הוא עני ואין לו כדי פרנסתו הרי הוא פטור ממעשר כמו שהוא פטור מצדקה. אך אם נתחייב במעשר מדין נדר, הרי כל שיש לו ממה לשלם חייב. עוד כתב שאם בדרך כלל יש לו מספיק בכדי ליתן מעשר, ופעם אחת מאיזה סיבה אין לו די לעצמו, יש לצדד שבאותה הפעם פטור ואי"צ התרה, שבכה"ג לא נדר.

If the obligation of ma'aser stems from Tzedakah, it should follow that one who does not have enough for himself is exempt. However, if it arises from one's personal acceptance (Neder) to give, then he must give regardless if he has any money at all. One who usually has enough for himself and at one point runs short due to circumstances, may not be bound by the vow to give ma'aser in such a scenario.

המצות שאיתא ברמ"א סעיף א' שם שאין לעשות ממעשר שלו שום דבר מצוה, וכל"ז עוד גרע דהא הוא חיוב ליקח כל"ז לנישואין, **ונראה דכמו שאם** החתן אינו רוצה לעשות סעודה וקרובי הכלה רוצים שיעשה סעודה כופין אותו שיעשה סעודה לפי כבודו ולפי כבודה כמפורש באה"ע סימן ס"ד סעיף ד', כן גם אם לא ירצה החתן בכל"ז יש לכוף אותו ליקח כל"ז, ועיין בבאה"ט שם סק"ז באלמון שנשא בתולה ולא רצה להרבות בשמחה וקרובי הכלה רוצים להוליך הכלה בתוף וכנור שאין הבעל יכול לעכב דעולה עמו ואינה יורדת עמו, ופשוט שמצד זה יכולין גם לכופו שישכור הכל"ז בדמיו, לא רק שלא לעכב לקרובי הכלה ורק מעשה שהיה כן נקט רק בלשון שאין יכול לעכב, וא"כ היא מצוה חיובית עליו, שאף לבאר הגולה אות ה' נמי אין לעשות ממעות מעשר, וא"כ צריך להבין איך נהגו בזה דלא מסתבר שהוא כנהגו שלא ליתן כלל מעשר מנדוניא שג"כ אין יכולים לכוף ע"ז, דהא לא שלמו בעד הוצאות הסעודה עצמה ממעות מעשר ומ"ש הכל"ז והמשרתים שנהגו לשלם ממעות מעשר. ולכן נראה דהוא רק בעיירות שלא היה שכר קצוב להכל"ז והמשרתים אלא שהיו הולכין לזמר ולשרת בעד מה שיתנדבו המחותנים והקרואים עבורם וכמובן שאבות החתן והכלה נתנו נדבה גדולה יותר מאחרים שזה הוי כעין צדקה, דהרי הם עניים ובעבור מלאכתן אין לוקחין שכר ממש אלא הצדקה כפי מה שיתאסף עבורם שלכן נהגו ליתן גם צדקה זו ממעות מעשר, אף שאינם עניים כל כך. ואף אם האבות התחייבו ליתן להם איזה סך נמי אין להחשיב זה לשכירות ממש כיון שסך השכירות מועטת מכפי שיוי המלאכה, והוא רק התחייבות להשלים סך הצדקה שבשביל זה הלכו לזמר ולשרת, לכן החשיבו מהמנהג במקומות ההם גם זה שהתחייבו לצדקה לענין לשלם ממעות המעשר. וא"כ לא שייך זה במקומנו שהכל"ז לוקחין שכר טבין ותקילין בעד מלאכתן וכן המשרתים, שלכן אף אלו שבאו מעיירות שנהגו במנהג זה אין הכל"ז והמשרתים שבכאן בכלל מנהג זה. ואם בכאן נמי הנהיגו כן הוא כמנהג שלא ליתן מעשר כספים כלל שאף שאין כופין ע"ז מ"מ הוא כלא קיימו מצות מעשר כספים ואין להחשיבו למנהג כלל, והיה מצוה על החתן שרוצה לקיים מצות מעשר להפריש מעשר ואין בטענה זו כלום.

אבל זה שאם יתן המעשר לעניים יצטרך חותנו ליתן לו יותר היא ודאי טענה גדולה, ואין יכול החתן לומר שלא יקח ממנו יותר, דהרי יצטרך לבטל מלמודו כשיחסר לו, וכל נתינתו דחותנו היה שלא יטרד ויבטל מלמודו בשביל פרנסה, וגם אינו יכול לומר שיצמצם בהוצאתו דאף אם גם אשתו תסכים, הרי הוא אביהם ואינו רוצה שיצטערו. ואף אם הת"ק דאלאר ריוח מהבאנק שיש להחתן לא יוציאם אלא יהיו מונחים עבורו שיהיה לו במה להתפרנס לכשיפסיק חותנו ליתן לו נמי יכול לעכב, לא מבעיא אם אינו מחוייב זה אך נותן לו יותר כדי שיהיה לו גם אחר הזמן שהבטיח ויוכל ללמוד יותר זמן במנוחה, אלא אף אם מחוייב ליתן לו כפי תנאי השידוכים נמי מצד זה שיצטרך לחיותו אחר הזמן נמי הרי פרנסת עצמו קודמת ואינו חייב ליתן צדקה עד שיהיה לו לפרנסתו כדכתב כתר"ה, ואף שעתה יש לו ממה שמפרנסין אותו חותנו ואביו הרי צריך לאסוף מעתה בשביל פרנסתו שלאחר הזמן, ויתחייב ליתן מעשר מאלו שירויח **אחר הזמן ממה שיזמין** לו השי"ת.

ליתר עיון

אך מ"מ נראה לע"ד דאם נשאר הת"ק דאלאר שמרויח מהבאנק עבורו אלאחר הזמן והוא מצד חיובי תנאי השידוכים יש להחשיב זה כהרויח אח"כ שיש לו ליתן מזה מעשר חמשים דאלאר לשנה, **דמן** הריוח משמע דצריך ליתן אף מי שאין ידו משגת, ואף שהשיעור להתחייב בצדקה הוא שיהיה לו **קרן** כדי שיתפרנס הוא ובני ביתו מהריוח כדאיתא **בסימן** רנ"ג סעיף ב' והזמן להתפרנס הוא לשנה כדאיתא בהגר"א שם סק"ו, ושיעור מאתים זוז שאמרו הוא שיעור הוצאה לשנה כדאיתא בר"ש פ"ח מפאה מ"ד, מ"מ עשרת אלפים אפשר להשיג מהם ריוח כדי חיות לשנה באיזה אופן שלא ע"י באנק, וגם במשך השנים שמתפרנס מחותנו ואביו יתקבץ מהרוחים של הבאנק עוד איזה אלפים, לכן צריך ליתן מהת"ק דאלאר ריוח של הבאנק מעשר לעניים, אבל מהעשרת אלפים אינו מחוייב ליתן ויכול חתנו לעכב. ומשמע לי ראיה לדברי שמהריוח צריך ליתן אף מי שאין ידו משגת, מהש"ך סימן רמ"ח סק"א שכתב לתרץ על מה שאיתא בש"ע אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו, דהוקשה לו דעני הא פטור מליתן צדקה כדאיתא בסימן רנ"א סעיף ג' ברמ"א שפרנסת עצמו קודמת לכל אדם, דאיירי כשיש לו פרנסתו ומ"מ מותר לו להתפרנס מן הצדקה משום דאין לו קרן שיוכל להתפרנס מן הריוח כדאיתא שיעור זה בסימן רנ"ג סעיף ב', דלכן איתא בו התרתי שמותר ליקח צדקה וחייב ליתן צדקה מזה שנותנין לו, הרי חזינן שאף שחסר לו עדיין לצורכו לשנה דאם כבר קבץ כל החסר לו לשנה אסור לו ליקח שוב צדקה דהא

יתר עיון: אגרות משה יו"ד ח"ב סימן קיב

האגרות משה מחדש שאף מי שאין ידו משגת חייב ליתן מעשר ממה שמרוויח, כל שיש לו מספיק עכ"פ לזמן קצר. *אמנם ע' לקמיה בסוף סימן קיג [הובא לקמן] דלא משמע כן, וע"ע אג"מ ח"ט סימן לז, וצ"ע.*

Further Iyun: Rav Moshe Feinstein Zt"l suggests that one is obligated to tithe his income even if he does not have enough for his own needs, as long as he has enough for the next short while. *Note however, that in the following Teshuva Rav Moshe seems to contradict this ruling.*

כשיש לו מאתים אף מצדקה אינו רשאי שוב ליקח צדקה, כדאיתא בסוטה דף כ"א בה"ד רשע ערום ר' אבוה אומר זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים זוז, מ"מ כיון דהוא מן הריוח, דגם מה שנותנין לו צדקה הוא אצלו ריוח, צריך ליתן צדקה ומשמע דנותן גם מעשר דאם רק משהו כשלישית השקל לשנה לא היה קשה כלום. ועיין בנחלת צבי על הש"ך שם שתירץ כן, אלמא דהש"ך סובר דצריך ליתן גם מעשר, והוא מטעם דמן הריוח צריך ליתן מעשר אף מי שאין ידו משגת שאין לו להתפרנס לכל השנה, והא דכתב הרמ"א פרנסת עצמו קודמת הוא לזמן קצר ליום ויומים עד שיהיה אפשר לו להרויח בין ע"י מלאכה ומסחר ובין ע"י לקיחת צדקה דג"ז הוא ריוח להש"ך, ולא קשה לפ"ז משה"ק בנחלת צבי על הש"ך מהא דבגיטין דף ז' משמע דאפילו אין לו מזונות בצמצום יעשה צדקה משום דכשיש לו מזונות מצומצמין הא דרש זה רב עוירא משמיה דר' אמי ומשמיה דר' אסי שצריך ליתן צדקה, וא"כ מה שהוסיף מר זוטרא מקרא דועיניתיך לא אענך עוד דאפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה הוא אפילו כשאין לו גם מזונות בצמצום עיי"ש, דהוא כשאין לו מזונות בצמצום לכל השנה שהוא השיעור שנחשב עני ליטול מן הצדקה שבזה איירי מר זוטרא דאמר עני המתפרנס מן הצדקה שבאם יש לו מזונות אף בצמצום לכל השנה אסור להתפרנס מן הצדקה ובזה איירי ר' עוירא באדם שמזונותיו מצומצמים לכל השנה שמרויח ממלאכתו, ומוסיף מר זוטרא אפילו עני שאין לו מזונות לשנה שלכן מתפרנס מן הצדקה צריך ליתן צדקה דג"ז נחשב ריוח, ומה שפרנסת עצמו קודמת הוא לזמן הקצר דיום או יומים עד שיהיה אפשר לו להרויח והוא ממש כהש"ך וכדבארתי. ולכן מהת"ק דאלאר הריוח מהבאנק צריך ליתן מעשר.

וגם יש טעם גדול שהנדוניא הצריך ליתן ממנו מעשר הוא הנדוניא שהיו נוהגין בשביל השידוכים גופייהו וכמו שהיה נהוג במקומותינו שלא בשביל שום צורך, אבל הנדוניא הניתן לצורך כגון הכא שהעשרת אלפים ניתנו כדי שיהיה חתן פנוי ללמוד בכולל במנוחה, תלוי בדעת הנותן דלא היה נותן להם לחלק מזה לאחרים אף לא לצדקה ואין יכול לשנות מדעת הנותן, וכיון שחותנו אומר שניתן רק בשביל שיהיה פנוי ללמוד והחתן אינו מכחישו, אין לו רשות לחלק אף המעשר מהם אף לא לצדקה, ורק מת"ק דאלאר הריוח יתן מעשר לצדקה כדלעיל.

ובאור דברי שו"ת פנ"י דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין הוא דוקא במע"ש שהוא קדש ולא ממעשר כספים שהם חולין שהקשה עליו ביד שאול מהא דאין יכול לשנות מעני לעני, נראה לע"ד דכוונתו על הדברים שרשאי ליתן ממעות מעשר, והנידון הוא רק ממה שנדר הרי עלי סלע ליתן לאיזה דבר צדקה, שבכה"ג במע"ש אף שמביאין ממנו שלמים, מ"מ אם אמר הרי עלי שלמים מביא דוקא מן החולין כמפורש במתני' מנחות דף פ"א ודריש מקראי בדף פ"ב, והכא יכול לשלם נדרו גם ממעות מעשר הכספים אף שהוא חובה עליו. והטעם דהתם המעשר הוא קדש ואינו שלו רק לאכילה דשלמים וחולין ולכן אף שהוא לשלמים הוא דוקא לשלמים מצד חיוב אכילת דמי המע"ש, ולא לשלם בזה חובותיו אף שהחובות הוא נמי לשלמים, אבל מעשר כספים שהן חולין הן ממילא שלו לענין זה שיתן לצדקה למי שירצה, ולכן כשנדר בסתם נדר ליתן לאחד צדקה הוא בסתם גם לשלם ממעשר, ולא שנימא שנדרו היה ליתן סך זה שנדר יותר מהמעשר, ואף בנדר קודם הפרשת המעשר נמי יכול ליתן להפנ"י מן המעשר משום שהפרשת המעשר הוא גם על צדקה שנדר תחלה ולא קשה כלום.

והנני ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן קיג

אם יכולין לשלם שכר למוד לבנות ממעות מעשר

י"ח אלול תשכ"ח.

מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר אהרן שמואל בראדי שליט"א.

הנה בדבר אם רשאי לשלם שכר למוד הבנות בבי"ס שנקרא בית יעקב ממעות מעשר, ודאי יש חלוק בין בנים לבנות מדינא דללמוד מקרא הא חייב האב ללמד לבניו אף בשכר, וממילא הוא דבר שבחובה שאינו רשאי לשלם מהמעשר, אבל לבנות שאין חיוב על האב ללמד להן תורה, הרי אין זה דבר שבחובה ואם יש צורך היה שייך להתיר ליתן מכסף המעשר. אבל במדינתנו כאן שמחייבין מדינא

סימן רמט

כמה חייב ליתן וכיצד יתנגה. ובו ט"ז סעיפים:

א [א] ה שיעור נתינתה אם ידו משגת יתן **א** כפי צורך העניים ואם אין ידו משגת כל כך ב יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המובחר [ב] ואחד מעשרה מדה בינונית פחות מכן עין רעה **ב** [ג] ג וחומש זה (א) שאמרו שנה ראשונה מהקרן

ג ואין לעשות ממעשר שלו כו'. מהרש"ל [בהגהותיו לטור סימן רמז] והדרישה [אות ה ד"ה אשר] כתבו בשם תשובת מורנו הרב מנחם מעיל זדק דכל מצוה שתבוא לידו כגון להיות בעל ברית או להכניס אתן וכלה לחופה וכהאי גוונא, וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאילן לאחרים ללמוד בהם, אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותה מצוה יכול לקנות מן המעשר, ע"כ. ובתשובת מהר"מ מרוטנבור"ג דפוס פראג סימן ע"ה כתב ולפזר (מעותיו) [מעשרותיו] ג לעניים (ל"ל לבניו) ד הגדולים שאינו חייב לטפל בהם מותר, דאפילו ד לאביו מותר לתת אם [הוא] ה עני משום כבוד אביו, אבל (ל"ל וכל שכן) ד לבניו דמותר במקום שאין בעיר תקנה לתת לכים של צדקה, עכ"ל.

מכאן ואילך חומש (א) א **שהרויח בכל שנה:** הגה ד ו) ואל יבזבז אדם יותר מחומש שלא יצטרך לבריות ג) ודוקא כל ימי חייו אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן לצדקה א) כל מה שירצה ב ג **ג** [ד] ג) ואין לעשות ממעשר שלו דבר ה ומשמע דמותר אפילו יש בידו

ערך לחם למהריק"ש

רמט סוף סעיף א חומש ממה שהרויח, כל"ל:

ביאור הגר"א

[ד] [והגה] ואין לעשות כו'. כמו שכתוב בפרק ב' דיום טוב [ביצה] י"ט ב':

הגהות רעק"א

רמט א) (הגה סעיף א) **כל מה שירצה.** וכשאלתות פרשת תרומה [סוף שאילתא אה"ח 1234567 סג] וכי תשא [סוף שאילתא סד] דתלתא ולא יותר, עי"ש. והביאו [פרי מגדים] בשאלות זהב או"ח סוף סימן תרנ"ו:

פתחי תשובה

רמט (א) **שהרויח.** ואם היה לו בעסק אחד ריוח ובעסק אחד הפסד, עיין באר היטב של הרב מהרי"ט ז"ל [ס"ק ג] שכתב בשם שער אפרים סימן פ"ד שאם בשעה שהיה לו הפסד היה לו חשבון שהיה לו הפסד, ואם כן מה שהיה לו ריוח אחר כך הוא ענין אחר, ואינו ממלא הריוח את ההפסד. אבל אם לא היה לו חשבון עד תום השנה, וחישב כל החשבונות הריוח וההפסד מכל השנה, אז ימלא ההפסד מן הריוח, ע"ש. וכיוצא בזה כתב בתשובת חות יאיר בהשמטות לדף רי"ג [ב], ע"ש. ועיין בתשובת נודע ביהודה תניינא [יו"ד] סימן (קצ"ד) [קצח] שלא פסק כן, אלא אם הריוח וההפסד היה בשנה אחת לעולם ינכה זה בזה, אבל בשתי שנים לא ינכה, וע"ש בהג"ה מבן המחבר. ועיין עוד בתשובת חוט השני סוף סימן צ' מזה. ומה שכתב הבאר היטב [שם] בשם חוות יאיר [סימן רכד] אם הוא נוסע לשוק כו' גם הוצאה בכלל קרן יחשב, עיין בשאילת יעב"ץ חלק א' סימן ו' שפקפק בזה ודעתו שאין מנכה ההוצאה בכל ענין. וכתב עוד, במעות נדוניא שנוהגים האבות לחלק המעשר כפי הישר בעיניהם, שפיר עבדי, והבנים יוצאים בזה ידי חובתם, והם מרויחים בכך שאינו נקבע בחובה להפריש מעשר מכאן ואילך, דאילו עשו כן מעצמם נעשה נדר, ומיהו הני מילי כשהאבות מתחייבים במעות מעושרים, אבל אם הכניסו סתם כך וכך מעות להזוג ואחר כך בהגיע זמן החתונה נוטלין המעשר, י"ל דאין זכות לאבות במעשר אם לא מדעת הזוג, דמצוה דידהו היא, ושמא כיון דהכי נהוג אדעתא דהכי נתחייבו מעיקרא להיות להאבות טובת הנאה שבהן, ע"ש.

ועיין בשל"ה דף רס"ב ע"א [מסכת מגילה ענין צדקה ומעשר ד"ה ומ"מ זה] שכתב דגם מירושה שירש מאביו צריך ליתן מעשר, אף שאביו היה נזהר כל ימיו במעשרות, מכל מקום צריך הוא ליתן מחדש, ע"ש. ועיין בתשובת נודע ביהודה קמא חלק יו"ד סימן ע"ג שנשאל במי שנהג מעשר כספים כל ימיו, והיה לו פנקס מיוחד לזה כתוב בו כל הכנסות שלו כמה מעשר מגיע, וכמו כן רשום חלוקת הצדקות ממעות מעשר, ולפעמים הוא מקדים ליתן לעניים ואחר כך כשהרויח ניכה מן המעשר, ואחר מותו נמצא החשבון שהמעשר חייב לו איזה סך, אם יש ביד היורשים לנכות זה ממעשר שלהם, והשיב שאפילו אביהם היה חי בחייו, לא בריר כולי האי שיכול לנכות מה שכבר הקדים לעניים, ודברי הרמ"א לקמן סימן רנ"ז סעיף ה' הם המלוה לעני דרך הלואה ולא בדרך נתינה, אמנם הואיל ונהגו כך י"ל סתמא כפירושו שנותן לו בענין שיפרע ממעשר שלו, וכל זה בעודו חי אבל בניו לא, אכן אם הוא שעת הדחק להם יש להקל גם בזה, אבל על כל פנים צריך היורש להפריש המעשר ואחר כך יעכב לעצמו, ע"ש. ועיין בספר משנת חכמים סוף הלכות יסודי התורה [יבין שמועה ד"ה ובדין מעות] מה שכתב בענין זה. ועיין עוד בשאילת יעב"ץ שם שנסתפק באשה שמכנסת לבעלה מעות שיש לה בעצמה שירשתו וכהאי גוונא, באופן שאין רשות אביה שולטת בה, אם מחוייב הבעל לעשר מעות נכסי צאן ברזל ונכסי מלוג שלה, והדר פשיט לקולא (דמסתייעא) [דמסתייה] ו דעביד בהו מידי דמצוה, אבל אינו מחוייב לתת מעשר לעניים, מכל מקום המחמיר

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 295 יז יו"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מה נקרא ריוח שמתחייב במעשר

שולחן ערוך יו"ד סימן רמט סעיף א', פ"ת סק"א

לגבי נתינת חומש יש ליתן שנה ראשונה חומש מהקרן ומכאן ואילך חומש ממה שמרויח בכל שנה. וכתבו הפוסקים דה"ה לגבי מעשה. וע' פ"ת שנחלקו האחרונים מתי יכול לנכות הוצאותיו מהרווחים. עוד כתבו כמה אחרונים שבתוך זמן חשבון אחד יכול לנכות הפסדים כנגד רווחים. *ולכן נכון שיבחר יום א' בשנה מתי יפריש, ונפק"מ שאינו יכול לחשב הרווחים כנגד ההפסדים משנה לשנה, כמש"נ להלן.*

השל"ה כתב שגם מירושה שירש מאביו צריך ליתן מעשר, אע"ג שאביו כבר נתן מעשר כשה־רוויח.

The proper way to give chomesh is by giving a full 20 percent of the principal at the outset, and then 20 percent annually of any subsequent profits. The same method would apply to one who gives ma'aser: 10 percent of the principal, and an annual ten percent of the profits. For example, one who receives an inheritance should first give ten percent of it toward ma'aser [even if the deceased has already given ma'aser himself – Shelah], and then 10 percent of any subsequent profits.

When calculating profits, the Poskim disagree as to when one may deduct the business expenses needed to realize those profits. Additionally, within one ma'aser period some Poskim allow deducting losses incurred in other ventures from the profit assessment, giving ma'aser only on the remainder. *It is therefore advisable to have one set calendar day as the end of the annual ma'aser calculation, and to calculate profits and losses accordingly. Practically, it is often beneficial to use the end of the fiscal year.*

מעמידים בפ"ע שלא לקרות בהם בגיבור לא משום דפסילי לחלוטין אלא אף שעדיין כשרין לקרות בהם בגיבור לא משום דפסילי לחלוטין אלא שאסור להשהות ספר שאינו מוגה כמבואר בש"ע יורה דעה סי' רע"ט ואנו חוששים שבעל הספר יתעצל מליתן לסופר לתקנו. ולכך אנו מעמידין הספר בפ"ע שלא לקרות ממנו ואז יהיה זהיר יותר לתקנו בזריזות. אבל לענין שבועה אין שום חילוק בין ס"ת כשירה לגמרי ובין ספר תורה שיש בה איזה פסול אף שאין קורין מתוכו.

כל מה שכתבתי נראה לי ברור להלכה ולמעשה והרציתי להביא ראיות כפולות ומכופלות וכל הראיות שהבאתי אם יש אחר רק קצת מהם נכונה יש בהם כדאי לסמוך להלכה ולמעשה כי כל ראיה מהראיות היא מיוחדת לעצמה ואין אחת צריכה לחברתה לשום עזר וסעד לתומכה. וק"ו שלדעתי כל הראיות כולם נכונים וברורים למבין. והאמת יעיד לעצמו, (א) ומה שנראה לע"ד כתבתי וחתמתי. יום ד' י"ג אב תקכה"ל פה פראג.

סימן עב

אשה הנושאת ונותנת תוך הבית ונתנה דבר חשוב לצדקה ואמרה שהוא ברשות בעלה אם נאמנת

תשובה להרב הגאון הגדול מוהר"ר מאיר בומסלא נר"ו ראש ב"ד דק':

ידיו רב לו. וחכמתו עומדת לו. ואינו צריך להסכמתי.

אך למיעבד ליה ניים נפשיה שאמר ועשיתי. הנני מכריע דעתי שאפילו אם ודאי אינה נושאת ונותנת תוך הבית אם אמרה שנתנה לצדקה זו ברשות בעלה נאמנת ואין אדם חוטא ולא לו. ומהי חיתי מגנוד משל בעלה ליתן לצדקה. ומה שאמרו שאין מקבלין מהם דבר גדול היינו בקמחא שאז אולי מן הקמחא אינו ברשות בעלה והיא קובדת מלוה עבדה ומה שאמר שם בש"ע בי"ד סימן רמ"ח סעיף ד' שחזקתו גזול או גנוב. אם כוונתם כנ"ל היינו אף שהיא לא כיונה לעשות איסור גניבה וסברא שמצות עבדה מ"מ ממילא הוא גנוב בידה לפי האמת שאין לה רשות. ועוד שכוונת הש"ע שכבר נגבה ממון לגרכה ועתה היא נותנת לצדקה. אבל אם אמרה בשעת מעשה שהיא נותנת בשליחות בעלה וברשותו נלפע"ד לפוס רהיטא ראשונה שנאמנת.

ליתר עיון

סימן עג

הקדים מעות מעשר לעניים ומת

שאלה

נשאלתי במי שהיה נוהג כל ימיו מעשר הריוח שלו היה מחלק לעניים והיה לו פנקס מיוחד כתב בו כל הכנסות שלו כמה מעשר מגיע וכמו כן רשום חלוקת הצדקות ממעות מעשר ולפעמים היה מקדים לחלק לעניים ועדיין לא היה בידו ריוח ואח"כ כשהיה מרויח היה מנכה לעצמו הכל לפי החשבון הכתוב בפנקס שלו. והאיש הנ"ל מת ונמצא בפנקס של החלוקה עולה יותר ממה שהיה מגיע ממנו מעשר ונמצא המעשר חייב לו איזה סך. אם יש ביד היורשים לנכות זה ממעשר המגיע מהם מירושתם.

תשובה

אני אומר שדבר זה שאפילו החי בעודו בחייס יכה ממעשר ממה שכבר חילק לעניים טרם נתחייב במעשר הוא מהלכות עמומות כי מן שורת הדין אין דבר זה מבורר להיתר. והנה שנינו במס' גיטין דף ל' ע"א המלוה מעות את הכהן כו'. ועל פי משנה זו פסק רמ"א בי"ד סימן רנ"ז סעיף ה' בהג"ה מי שמפרישים מעשרותיו והלוה לעני משלו מפרישים מעשר שלו ומחשב ע"ז שהלוה לעני ומעכב לעצמו מה שהפרישים ע"ש. והנה כל זה במלוה לעני שנתן מתחלה בתורת הלואה אבל בנותן לעני סתם דרך צדקה ובמתנה אין לו על מה לחשוב ומה שנתן נתן וא"א לו לעכב לעצמו המעשר המגיע מהריוח שאח"כ. אמנם הואיל וכבר נהגו ז"ל כיון שגם במלוה לעני אינו הלואה גמורה שהרי אין העני צריך לפרוע משלו אף אם העשיר ששוב אין מפרישים עליו מ"מ העני ההוא שהעשיר עתה פטור מלשלם וע"ש בש"ך ס"ק י"ב א"כ אין ההלואה חל על גוף העני ולכך אפילו נותן לו סתם ע"פ מנהגא שמלוה זה למעשר שלו סתמא כפירושו שמלוה להעני וא"ל להודיע להעני ולכך יוכל לנכות אח"כ ממעשר שלו על סמך שמזכה לאותו עני שכבר נתן לו. ואף שאינו מזכה בפירוש סמכו בזה על הרמ"א שמשמע מדבריו שעשו בזה שאינו זוכה כזוכה. ועיין ש"ך ס"ק י"ג. ולענ"ד גם הרמב"ם *) מודה בזה דהלכה כר"י שהוא קולא לנתבע דהיינו הבעל הבית ולכך הואיל והבעה"ב מוחזק סמכינן אר"י. ועוד דמעשר כספים דרבנן משא"כ במשנה דגיטין

הערות הגאונים

סימן עא (א) עיין שו"ת רשב"א חלק א' סי' ק"פ שכבר קדמו בהרבה ראיותיו והסכים לדינא. וצ"ע שלא זכרו. (הגריש"נ)

*) עיין נו"ב תנינא יו"ד סי' קצ"ט. (הגריש"נ)

יתר עיון: נודע ביהודה קמא יו"ד סימן עג
לענין נתינת מעשר קודם שהרוויח כתב שלא פשוט לעשות כן, אך בדיעבד מצדד להקל שיכול לנכותו מחשבון מעשרותיו.

Noda Biyehuda questions the practice of separating ma'aser against future profits, however if one did so he may count it as ma'aser given.

ז וכן הוא דבר פשוט שהריוח מחשבין בכל שנה ושנה מר"ה עד ר"ה ואם בשנה זו היו לו עסקים שיש שהרויח בהם ויש שהפסיד בהם עושה חשבון כללי ומה שנשאר ריוח נותן מעשר לצדקה ובכלל ריוח נחשב רק הריוח הנקי וכל ההוצאות שהיה לו על העסק אף מה שנסע הוא בדרך ואכל ושתה הכל נחשב על הוצאות העסק ומנכה הכל ומה שנשאר ריוח אחר ניכוי כל ההוצאות מקרי ריוח אבל הוצאות ביתו לא ינכה ולכן מי שמרויח אלף זהובים לשנה נותן מאה או מאתים לצדקה אע"ג שהוא בעל הוצאה בביתו עוד יותר מאלף זהובים מ"מ חייב ליתן מעשר מהריוח ורק מה שהיה צדקה בההוצאה כגון שחלק לחם בב' וה' או נתן פרוטות לעניים או נתן לאכול איזה יום לבני ת"ת או לקח אורח עני על שבת או על סעודה ביום כדרך בני ישראל יכול לנכות מחלק המעשר אבל הוצאות בניו ובנותיו הקטנים אע"ג דדרשינן ועושי צדקה בכל עת זה הון בניו ובנותיו כשהן קטנים (סתוכות נ'.) מ"מ אין זה בכלל צדקה ועל צד הדרש אמרו חז"ל כן כלומר דגם זה מצוה אבל חלילה לחשוב זה בכלל צדקה דאל"כ לעולם לא יגיע לעניים אף פרוטה אחת ואף המגדל בני בניו ובני בנותיו או בנותיהם נ"ל שאינו יכול לחשוב זה בכלל צדקה ממעשר ובני בנים הרי הם כבנים אבל המגדל יתום ויתומה ממשפחתו או שלא ממשפחתו וודאי שהיא צדקה גדולה ויחשוב זה ממעות מעשר ואם הוכרח לתת איזה צדקה מרובה שעדיין אין בריוח שלו כל כך מעשר יכול ליתן וללות על סמך הריוח שיריוח אח"כ ואז ינכה מהריוח מהמעשר ויתן לכיסו וראיה לזה ממה ששנינו בגיטין ספ"ג המלוה את הכהן וכו' מפריש עליהן בחזקת שהן קיימים ע"ש.

אביו מעשר עני ואע"ג דאם רצונו לקבל הקלה יכול לעשות כן (כ"י נסי' ר"מ) מ"מ להורות כן לכתחילה הדבר תמוה ואולי דמעשר עני הידוע לכל זילא ביה מילתא טפי ולא דמי למעות מעשר שאינו ידוע לכל מיהו אם נתיר לו ליתן לאביו ולבניו ממעות מעשר הרי הלא לא ישאר לשארי עניים כלום ואינה מן המדה ולכן יש להתיישב בזה ולמצא דרך המיצוע. וי"א עוד דמותר אפילו יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר (שם) וזה וודאי תמוה והן אמת שבסי' רנ"א מתבאר כן דהם קודמים לאחרים זהו וודאי כשאין ידו משגת האב ובניו קודמים וגם זה כשבניו ילמדו תורה כמבואר שם אבל אם הוא עשיר קשה הדבר לומר שיכול לחשוב חשבון אביו ובניו על מעות מעשר ויפטור א"ע בזה מנתינת צדקה (וכ"מ מהש"ך עלמו שם סק"ס ותולי גם כוונת הש"ך כאן כשאין ידו משגת וכוודאי שכן סוא).

י עוד כתבו דמותר לקנות ספרים במעות מעשר ולמוד בהם והשאילן לאחרים ללמוד בהם אם א"א לו באופן אחר (שם) וגם זה צ"ע דא"כ נתיר לו לקנות תפלין ממעות מעשר וטלית ושאחרים יתפללו ג"כ בהן וכן נתיר לו לקנות שופר ואתרוג וסוכה ממעשר ושאחרים ישתמשו ג"כ בהם ואי משום שאמרינן בכתובות (נ) ועושי צדקה בכל עת זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים הא כיוצא בזה אמרו שם על מזון הבנים הקטנים ועכ"ז לא חשבינן לה ממעשר כמ"ש בסעי' ז' וכבר אמרו בזה דורשי רשומות ואל יבא בכל עת אל הקדש כלומר דבהצדקה שדרשו על קרא דעושי צדקה בכל עת לא יבא בזה אל הקודש ועוד דאם אפילו נתיר לו לקנות ספרים ממעות מעשר מ"מ הרי הוא כאחר והלא יכולים לומר לו אין רצונינו שתשהה הספרים אצלך אלא

ערוך השלחן יו"ד סימן רמט ס"ז

פסק דיכול לנכות כל הוצאותיו לצורך העסק, אפילו הוצאות נסיעה וכדומה. אבל מה שהוציא בעד ביתו אינו מנכה, חוץ ממה שהוציא לצדקה. *ונכלל בהוצאות גם מה שנתחייב למסים ע"י עסקו, הוצאות ביטוח על עסקו, וכן הוצאות שמרשף שלא הי' משלם אילו לא היה מתעסק.*

Aruch Hashulchan rules that one may deduct from his profit assessment any business expenses needed to realize those profits, including travel fare and the like. Non-business expenses are not to be deducted, except for monies given to charity. *Business expenses would include income taxes, business insurance, and even childcare expenses that are incurred specifically to enable working, etc.*

על אלו אבל הוא אינו נוטל פרס מגו״ק כלל אלא שזהו שכרו עכ״ל. וא״כ חזינן שאף שסובר שאין ראוי ליטול פרס מענינים אלו מ״מ אחרי שהקהל קבעו שיטול מזה מותר משום שהוא כנוטל מהקהל ורשאי אף ליטול בע״כ היינו שלא לסדר הגו״ק עד שישלמו אלמא דיש כח לקהל לקבוע חיובי ממון על איזה דברים ואף אם הוא שלא מן הראוי בעצם א״כ כ״ש שיש להם רשות לקבוע חיובי ממון להכנסת הקהל עבור ביהכ״נ על דברים שאין בזה שום עולה כהא דהרוצה שיקראו לתורה לכל אורחיו שהביא לשמחת החתן ולעשות שם שמחה ומשתה שרשאין. וא״כ הוא טענה גדולה גם מצד זה שאם יש אצלם סך קבוע באספת המנהיגים שיתחייב לשלם הסך ההוא אף בלא ידע, אם לא באופן שאם היה יודע מתחלה היה נוסע למקום אחר שלוקחין פחות אבל אם אף כשידע מתחלה היה עושה שם יש לטעם זה לחייבו אף שלא ידע מתחלה.

אך אם לא נקבע המקח באספת המנהיגים ליכא טענה זו אלא טענה ראשונה שג״כ צריך לשלם כמו שמשלמין הבינונים. אבל כיון שהוא דבר חדש טוב לפשר ביניהם קצת כגון לפחות שליש מהסך שמחולקין וכפי שיראה כתר״ה.

והנני ידידו מוקירו בלו״נ,

משה פיינשטיין

ליתר עיון

פימן קמג

פרטי דינים במעשר כספים

ח׳ טבת תשט״ו.

מע״כ ידידי הנכבד מוהר״ר יעקב מיכאל דזי־קאָבס שליט״א.

הנה בדבר אם יש לנכות המסים מסך הריוח שלו שלא יצטרך ליתן עליהם מעשר כספים במי שנהג סתם ולא התנה כלום או במי שרוצה להתחיל לנהוג במעשר כספים איך צריך להתנהג.

הנכון לע״ד דלא כל המסים שוים בזה דכסף גולגלתא שהיא כרגא המוזכר בגמ׳ הוא כשאר חוב וצריך לעשר עליהם. וזה נראה בפירוש הרי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר בגיטין דף מ״ד ובחולין דף קל״א שהחוב הוא למסים, דאם חוב הלואה או מקח לא היה נקט שאנסו בית המלך דמה שייך זה למלך והיה לו לומר סתמא הרי שאנסו גורנו אם בחובו חייב לעשר אלא איירי בחוב של מסים דמ״מ השמיענו שהוא ככל החובות וצריך לעשר.

אבל הוא רק כמו כסף גולגלתא ויש למילף מזה גם להמסים שבמדינתנו שמשלמים כשקונים איזה דבר לתשמישי בית ובגדים ומס בית דירה שלו וכדומה שאלו מסים צריך לעשר עליהם שהם ככל חוב. אבל המסים של האינקאם טעקס שזה הוא מס מהריוח אין צריך לעשר עליהם משום דנחשב כלא הרויח זה כלל. וכן המס של בתים מבתים שהם לפרנסה אין לעשר עליו דמס זה הוא כלא הרויח ודומה הוא לשכירות החנות ושכירות הפועלים שאין נחשבין מהריוח כלל. ועיין בברכי יוסף יו״ד סי׳ רמ״ט שהביא ממהר״ח אבן עטר דאינו מחוייב להפריש מעשר אלא אחר שיטול שעור המס וכוונתו למה שבארתי הוא למסים מהריוח וכן משמע מהראיה שהביא מפאה. ועיין בט״ז סק״א שכתב שאסור לפרוע במעשר המסים ואם כוונתו לפרוע ממש את המס מהמעשר הוא אף במסים של הריוח כהאינקאם טעקס. ואם כוונתו גם שאין לנכותם מהריוח כיון שכתב דהוי פורע חובו מן הצדקה, שגם צריך לעשר עליהם כמו על פריעת חובות אז הוא דוקא במסים ככרגא דגולגלתא וכדומה.

ובדבר מה שנמצא שמרויח ע״י הצדקה שנתן שאחרי נכוי הצדקה מהריוח שלו כפי דינא דמלכותא במס האינקאם טעקס הוי המס יותר נמוך אם סך זה שפוחתים מהמס הוא של צדקה או של עצמו, פשוט שהוא שלו ואין שייך כלל לצדקה דהא של עצמו נשאר בידו, וגם מעולם לא היה דין מהמלכות שיקחו שנימא שנפטר בהצדקה. ועוד דאפילו הנאה וריוח ממש הבאה לאדם ע״י גרם הצדקה שנתן שייך לו ולא לצדקה.

ובדבר מה השעור של מעשר כספים בזמן הזה, לא מובן לי כוונתך בהשאלה דהא מפורש בסי׳ רמ״ט דשנה ראשונה מהקרן, פי׳ מהמעות שהשיג תחלה לעשות בהם מסחר אם נתנו לו מתנה או ירושה צריך ליתן המעשר ומן התשעה חלקים יעשה המסחר ויתן אח״כ מהריוח עשירית. והשנה שהוזכר בש״ע הכוונה שהוא יכול לעשות החשבון פעם אחת בשנה ונוגע זה באם פעם אחד הרויח ופעם אחד הפסיד ינוכה ההפסד מהריוח, וכמפורש זה בנו״ב תנינא חיו״ד סי׳ קצ״ח ראיה וטעם ע״ז. ואם רוצה להדר ולהחמיר לעשר מכל ריוח ביחוד ודאי הוא משובח. אך אולי כוונתך אם יש לו בנים ובנות גדולים אם יכול לזונם ממעות המעשר כדפסק הש״ך בסק״ג, או בזמן הזה שאני

אגרות משה עמוד מס 282 ב (יו״ד א) פיינשטיין, משה בן דוד הודפס ע״י תכנת אוצר החכמה אגרות משה עמוד מס 283 ב (יו״ד א) פיינשטיין, משה בן דוד הודפס ע״י תכנת אוצר החכמה

יתר עיון: אגרות משה יו"ד ח"א סימן קמג
מחלק בענין ניכוי מסים, דדוקא מסים העולים מחמת עסקו יכול לנכות שזה נחשב שמעולם לא הרויח, וכן מס מקרקעין על השקעות של קרקעות או חנויות וכדו'. משא"כ מסים כגון ארנונה ומס קניות על אוכל ובגדים וכדו' אינו יכול לנכות. עוד כתב שמה שמרויח ע"י צדקה שנותן שאינו צריך ליתן מס כ"כ אינו נחשב כריוח לחייבו לעשר נגד הניכוי הזה.

Further Iyun: Although income tax can be deducted from the profit assessment, as well as property tax on investment or commercial properties, other taxes such as residential property tax or sales tax on personal items cannot be deducted. Rav Moshe adds that tax-benefits received from giving charity are not considered “gains” that are subject to ma’aser.

יהודים אך בדרך היתר עיסקא), צריך לעשרו[ז]. אך אינו צריך להפסיק באמצע התוכנית, אלא מעשרו כאשר מקבל את הכסף לידו[ח].

ריוח ע"י המדד

ד. אין צריך לעשר ריוח שהגיע לו מהפקדת כסף בצמוד למדד[ו].

ריוח מהשכרת דירה

אר"ת 1234567

ה. המשכיר דירה צריך לעשר את כסף השכירות[ז]. היה שוכר כנגדה דירה במקום אחר, אינו צריך לעשר את השכירות, אלא אם כן מקבל מהשכרת דירתו יותר ממה שמשלם לשכירות, שאז עליו לעשר עודף זה[ח].

ליתר עיון

ו. אין המשכיר רשאי לנכות מריוח השכירות הוצאות שיש לו עבור הדירה, כהוצאת משכנתא, ודין זה בין אם קנה דירה להשקעה ובין אם קנה למגוריו[ט].

📖 📖 📖

ד ספרי, הובא בתוס' תענית ריש דף ט ע"א. ובשו"ת אג"מ יו"ד ח"ב סי' קיב כתב, שאף אם מהקרן שבבנק א"צ לעשר, מ"מ מהריבית צריך לעשר. וכ"כ הגרש"ז אויערבך בקונטרס קול התורה הבאנו דבריו בסוף הספר בתשובותיו אות ח, שאמנם ריבית דאורייתא צריך להחזיר, אך אם מאיזו סיבה אינו יכול להחזיר צריך להפריש ממנה מעשר. אך בלקט יושר יו"ד ח"ב עמוד עו כתב 'אין המנהג באסטרייך ליתן מעשר מן הריבית, רק אנשים מיוחדים שהם חסידים יתנו מיד כשקבלו ריוח מכל דבר'.

ה כן מוכח ביוסף אומץ פרק הצדקה והמעשר שכתב, דאין צריך לעשר בעוד הקרן בספק. וכן שמעתי למעשה מהגר"נ קרליץ שליט"א, שרק כאשר מממש את כספי ההשקעות והחסכונות צריך לעשרו. אולם בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' רא כתב בענין השקעות, שלפי השלטונות נחשבים כהרצאה, שודאי אינם נחשבים להוצאה לענין מעשר, אלא הם עסק על מנת להרויח, אך מאחר שהעסק לא נגמר עדיין לא חל חיוב ההפרשה, ומ"מ נראה שמצד חומרא וחביבות המצוה יעשה עכ"פ חשבון בסוף כל שנה, דלפעמים נמשכים השקעות אלו תקופות ארוכות, ויש חשש שכחה, ומי יודע מה ילד יום. שו"ר שבשו"ת שרגא המאיר ח"ח סי' פז נקט מדעת עצמו, שברגע שמרויח בבנק יפריש, ולא כשמוציא את הכסף.

אוצר החכמה

ו שו"ת אג"מ יו"ד ח"ב סי' קיד, שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' ר"א. ובתשובה"נ ח"א תקס אות ה' כתב, ששיעור המדד לא נקבע לפי מה שהממשלה מפרסמת, אלא לפי היוקר בדברים חיוניים כלחם, חלב, עופות וביצים.

ז כן כתב בשו"ת תועפות ראם (נדמ"ח ע"י אוצרות גאוני ספרד, אשדוד) סי' צט וביאר דהוא ככל פרקמטיא.

ח הגרי"ש אלישיב שליט"א (כן שמע ממנו הגרממ"ק). שו"ת שבט הקהתי ח"ו סי' שלד.

ט מצוי הדבר שאדם קונה דירה להשקעה, ומשלמה ע"י משכנתא, וכל חודש משתמש עם כסף השכירות לתשלום המשכנתא, ודנתי בדבר קמיה הגרי"ש אלישיב שליט"א האם רשאי לנכות את סכום המשכנתא מריוח השכירות ולא לשלם על זה מעשר, דלכאורה סוף סוף אינו מרויח כלום מהשכירות כאשר היא מכסה את תשלום המשכנתא, והורה לי הגריש"א שאינו רשאי לנכות, מאחר ובסוף הדירה תהיה שלו, ואמר שדומה זה למוצא מציאה שעליו לעשרה עכ"ד. גם הגר"ש אויערבאך שליט"א אמר לי, שאמנם יש צדדים להקל, מ"מ נראה להחמיר שלא לנכות את סכום המשכנתא מהשכירות.

מן הנסיון

יתר עיון: ספר באורח צדקה פרק ט' אות ה'
מי שקנה דירה ע"י משכנתא כדי להרויח, אינו יכול לנכות את סכום המשכנתא בתור הוצאות כיון שעי"ז הוא קונה את הבית לעצמו. *אך מסתבר שמה שעולה נגד הרבית יכול לנכות, וצ"ע.*

Further Iyun: The buyer of a commercial property cannot deduct mortgage payments as business expenses, because he is thereby acquiring the property for himself. *However, perhaps the interest payments could be deducted as an expense.*

לפוחר ולפעמים מרויחים בזה יותר מכל העסק, ע"כ מסברא נראה שהנכוי בזה הוא יותר מפחת אבל פחות ממאי העלות שעלו לו רכשים האלה.

ז. בענין התוכניות שמשקיעים לזמן רב, ואשר אנל שלטונות נחשבים כהוצאה, מהו הדין לענין מעשר כספים, וזמן הפרשת מעש"כ במקרה זה.

לדידי פשוט ע"פ התורה זה לא נחשב הוצאה אלא עסק ע"מ להרויח, ויתכן שכיון שהעסק לא נגמר עדין לא חל חיוב הפרשה, מכ"מ יראה שמצד חומרא וחכיבת המצוה יעשה עכ"פ חשבון בסוף כל שנה כי לפעמים נמשכים השקעות אלה תקופות ארוכות ויש חשש שכחה ומי יודע מה יולד יוס.

אור הרכמה

ח. בענין מכירת סחורה שעבורה עדין לא קבלו כל התמורה וממילא כל הריוח אם המכירה עצמה נחשבת לריוח של העסק או רק בקבלת התמורה.

דע"ת נוטה דרק קבלת כל התמורה שמשקפת מציאות הריווח בפועל מחייב להפרישם מע"כ, משא"כ מכירת סחורה עס רק התחייבות תשלומין וז"פ לענ"ד.

שמח אני שמצאו אנשים ככבודו נ"י המדקדקים במעשיהם וחובבי מצות ושכר הרבה מן השמים יטול. [ע"ע ח"ה סי' קל"ג]

הרני דו"ש בידידות, מצפה לרחמי ה'.

סימן רב

ב"ה, עש"ק תולדות תשנ"ד לפ"ק.

כבוד ידידי היקר נעלה הרב האברך השלם בתורה ויראה ר' **צבי יברוב שליט"א.**

אחדשה"ט וש"ת באה"ר,

לנכון קבלתי מכתבו היקר והאותיות שאלוני אודות הגדרה של צדקה להכנסת כלה עד היכן מגיע האם ממחויבים ליתן לרכוש דירה יקרה שאפשר לקבלה במק"א בזול יותר, האם מחויב ליתן כספו לעשות סעודת חתונה באולם יקר במקום שאפשר לעשותה במק"א בזול הרבה, וכיו"ב לענין תכשיטין וכו'.

ובתשובה אומר, הנה בש"ס כתובות ס"ז ע"ב מ"ר יתוס שבא לישא שוכרין לו בית, ומציעין לו מטה וכל כלי משמשו וכו' שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר לו זה מטה ושולחן וכו', ושוב מ"ר די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו וכו'.

ובב"י יו"ד סי' ר"נ הביא מלשון הסמ"ג בשם הספרי ותוספתא דפאה די מחסורו ללמדך הרואו לפת חמץ נותנים לו פת חמץ, מצה מצה וכו', והארכתי בדברים אלה בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ק"ל יע"ש, ולפ"ז מחלקי צדקה הם כדיינים ופוסקים כפי העני העומד לפניהם יע"ש מלשון הטור סי' רנ"ו.

וחיוב זה מוטל בעיקרו על הלבור ע"י גבאי או רבים יחד כמבואר ברמ"א יו"ד סי' ר"נ ס"א ואפילו להחולקים שם (ע"ש בט"ז) דאם יד יחיד משגת, מכ"מ פשיטא דכהיום שהוצאות בית וכו' עולים הון עתק דאין לחייב את היחיד גם אם ידו משגת.

והשתא לענין עצם שאלתו, הנה לשון הש"ס דשוכרין לו דירה ודאי משמע הא לקנות לו בית אין מחויבים, וגם אם נימא דכהיום שהרי פעמים זה בלתי אפשרי ממילא גם קנית דירה נכנס בגדר די מחסורו זה בית, דהא זולת זה לא ימצא אשה, מכ"מ פשיטא מאד דרק הכי צריך וזול הוא בגדר צדקה לא דירה רחבה בת כו"כ חדרים דלכן אפקה תורה בלשון די מחסורו וגו', וכאידך ברייתא דאין אתה ממויב לעשרו, וקשה דמה קס"ד דכן מחויב לעשרו עד דנגרך קרא ע"ז, אלא ע"כ דה"ק דקס"ד שתתן לו מה שצריך לו בשמת ביד רחבה כ"כ עד שאתה מעשרו עי"ז, לזה כתבה תורה דרק למלאות החסרון ביותר לא דרך עשירות.

וז"ל המאירי בכתובות שם, ויתוס שבא לישא עושין לו כל צרכו מן הצדקה בצמצום ושוב כ' עו"פ ואח"כ משיאין לו אשה וכולם בצמצום גדול, ופשיטא לי דהאי דינא דאין אתה ממויב לעשרו שייך גם בעני בן טובים ועשירים הגם דאמרינן שם בבה"ג אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, היינו לתת לו אורח חייו כאשר הוא רגיל ולא יתרעם על גורלו, אבל פשיטא דלהעשירו אין חיוב.

והיוצא מזה דגדר חיוב אינו אלא להשלים לו החסר ביותר, ולא כאלה המפריזים על המדה, זה בלופן כללי. וע"ע פרטים בזה בשבט הלוי ח"ד שם, והיות שיש כהיום הרבה נצרכים כאלה צריכים לחלק הדי מחסורו לכולם, ובשום אופן אין חיוב לתת מותרות שגם לפי ערך הזמן והדור אפשר לחיות בלעדם, ובזה החמרתי קצת יותר ממה שבארתי בשבט הלוי שם. [ע"ע ח"ה סי' קל"ד-א]

והרני דוש"ת באהבה,

מצפה לישועת ה'

שו"ת שבט הלוי ח"ט סימן רא אות ז – ח

מה שמשקיעים מעות לזמן רב, מעיקר הדין אין חיוב לעשר הרווחים עד שנגמר העסק. וכן סחורה שמכר באשראי אין האשראי כריוח עד שיקבל את הכסף. *ונראה דה"ה בבתים או מניות שעלו במחיר השוק, אין חיוב להפריש מעשר על העליית במחיר רק אם מוכרם ומקבל הריוח.*

If money that is invested gains value, one is not obligated to separate ma'aser until the money is taken out for use. Likewise, one who sold on credit does not calculate the profits until he receives the payment. *By extension, real estate or stocks that rise in value do not obligate in ma'aser until the value is extracted (i.e. the asset is sold).*

הרמב"ן דאף להסוברים דרק בעניני מסים דדמ"ד מודים בעניני תשלומין מצד שהופחת המטבע שאם דד"מ הוא שיפרעו ממטבע החדשה הוא דינא שלכן כתב שאף שבחו"מ סוף סימן ע"ד כתב הרמ"א דיש חולקין לא הביא שיטה זו ביו"ד משום שלדינא סובר הרמ"א שלכו"ע הוא במטבע דדמ"ד כהרמב"ן לבד מה שסובר בסימן שס"ט סעיף ח' דהעיקר דדדמ"ד בכל עניני ממון עיי"ש בש"ך, ומאחר שנפטר מחיובו בסך הדאלארס והפונטים שלו ממילא איכא איסור ריבית כשישלם לו ביותר, ואף שלא הוזכר בפירוש הדין לענין ריבית בפחתו מהמטבע אלא הדין בהוסיפו על המטבע שאין בו משום ריבית אבל משמע דהוא כן גם להיפוך בפחתו מהמטבע שכיון שנפטר מחיובו בדד"מ הוא ריבית כשיתן לו יותר, ופשוט דבשביל זה נקט הדין דמטבע שהוסיפו או פחתו בהלכות ריבית משום שנוגע זה גם לריבית.

וזהו לענין ריבית אבל לענין מעשר כספים הא לא שייך ענין דד"מ לענין תשלומין, ואף לא שייך גם הטעם שיש במטבעות אלו שיוי ממון בעצם מה שהמלכות לוקחת אותן בחשיבות ממון למסים ולכל הדברים שמשלמים להמלכות שלענין חיוב ממון הוא רק באותן המטבעות שיש שהוזלו כלוה פירות שהחיוב הוא לשלם אותן פירות, דלענין מעשר כספים הוא תלוי בהרוחה ממש ופירות שהוזלו הוא הפסד ופירות שנתייקרו הוא ריוח, ולכן מטבעות אלו שאיכא בהו זולא ויוקרא דלא שייך להחשיבם טבעא ממש, לכן כיון שידוע לכל שהזול הוא בהמטבעות דהניירות אין להחשיב לריוח מה שבית שקנה לפני עשר שנים היה אלף פונט בענגלאנד או אלף דאלאר במדינתנו ועתה מכר אותו בשני אלפים כל האלף שלקח עתה אלא מה ששוה אלפים דהיום נגד אלף דמאז לענין פירות. ועיין בב"ק סוף דף צ"ז במטבע שהוסיפו עליו לענין חיוב התשלומין שתלוי באם הוזלו פירות מחמת זה הרי דשייך לברר ע"י שיוי הפירות אף על מטבע דאין בה יוקר וזול אם הוגדלה וכמה הוגדלה מטבע זו לגבי הראשונה ואיפסק זה ביו"ד סימן קס"ב, וכ"ש הכא שאפשר לברר ע"י יוקר הפירות שלא הוזלו המטבעות דהניירות במשך עשר השנים שעברו, אבל מכיון שלא לכל דבר הוזלו הפונטים והדאלארים בשוה ונמצא שיש לאיזה דברים גם טעמים אחרים להשינוי כמחמת תרעא וכדומה צריך לשער לפי הפירות שקונים זה ביותר רוב בנ"א ובדברים הנחוצים וקונים תמיד כעניני אכילה וכדומה שהן צרכי החיים ממש לחיותם, כי הדברים הגדולים כבתים וקרקעות והדברים שקונים אותם רק מהרוחה גדולה שיש לאדם לא שייך לשער בהם כי לדברים האלו יש הרבה טעמים שמשנים את השיוי שלהם ולא שייך לשער בהם ואם היה עדיין ריוח לפי חשבון שינוי יוקר הפירות יצטרך ליתן מהם מעשר כספים. זהו מה שנלע"ד בזה.

והנני ידידו מברכו בחג כשר ושמח.

משה פיינשטיין

סימן קטו

בענין התעסקות לייסד בעיר ישיבה ללמד לתשב"ר ולבנות מקוה מה קודם

כ"ח שבט תשכ"ט.

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר פסח ריימאן שליט"א הרב דבראנזוויק.

ובדבר הנידון מי קודם להתעסק עבורה בעיר אם לקיים ישיבה ללמד תשב"ר תורת השי"ת קדים מחמת שבלא זה ח"ו יתחנכו בבתי ספר של המדינה שהוא ללא תורה וללא מצות וללא דרך ארץ, או מקוה קדים שלא להכשל ח"ו באיסור כרת, הרי הוא פשוט שבמקום שיש מקואות כשרות לא רחוק מהעיר כהא דעליזאבעט שהיא סמוכה לבראזנוויק שיש שם מקוה כשרה, שהצורך לבנות מקוה בבראנזוויק הוא בשביל לילי שבתות וי"ט אין להחשיב זה למכשול, דבשביל לילה אחת ואף שתי לילות אין לחוש לשומרי תורה שיכשלו באיסור החמור דכרת, ונידון הישיבה הוא ביקומה, ליכא שום ספק ושום נידון כלל בזה דענין הישיבה קדים. ואם נידון הישיבה אינו בקיומה שהיא כבר מתקיימת ועומדת אך שהוא בענין להקל על המתעסקים מעט, ונמצא שענין המקוה הוא יותר נחוץ דעכ"פ אף שאין לחוש למכשול יש להקדים לדבר מצוה. ולפעמים רחוקים נוגע זה גם לפו"ר שיש מיעוט קטן דנשים שזמן העיבור שלהן מצומצם, ולאחדים יש לחוש להרהור שיצא ח"ו זרע לבטלה עי"ז, יש להיות המקוה קדים. ואם החששות שוין הישיבה קדים משום שהחשש שיתמעטו תלמידים הוא חשש שיעברו על כל מצות התורה החמורות ביותר כמו שבת וגם כפירה ח"ו בה' ובתורתו שלזה יש לחוש יותר. ועיין באו"ח סימן ש"ו סעיף י"ד ובב"י ובמג"א ס"ק כ"ח כ"ט לענין הצלה מאיסורים, ומשם יש ללמוד מכ"ש

אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן קיד
הקונה בית ועלה שוויו במשך הזמן, אבל על פי אמת מצד אינפלציה לא הרוויח כ"כ, יש לשער את הוזלת המעות נגד דברים רגילים שקונים רוב בני אדם, ונותן מעשר רק על מה שהרוויח לפי חשבון.

When assessing a rise in property value, one may calculate the rate of inflation against common goods and only give ma'aser on the true value.

(כח) פחות מכאן עין רעה. (כט) ולעולם לא ימנע עצמו (ל) משלישית השקל בשנה. וכל הנותן פחות

דרך אמונה

רבנן בספרי אקרא דכתיב עשר תעשר את כל לרבות רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים ואמרו (נה) במדרש עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר עשר כדי שלא תתחסר רמז למפרשי ימים ופרגמטוטין להפרים אחד מעשרה (נו) לעמלי תורה (נז) ולכך אם הורגל בזה ג' פעמים או אפי' פעם א' ותשב לנהוג כן לעולם הוי עליו כנדר [ואם הכן חייב לנהוג במנהג אביו עי' פ"ת יו"ד סי' רי"ד סק"ה] (נח) וגם מירושה או מנדוניא צריך ליתן מעשר אף שהאב כבר נתן מעשר מזה (נט) וכן אם גבה חוב שכבר נתייאש ממנו צריך לחזור וליתן מעשר דהוי כמצא מציאה (ס) ויש דעות אם יכול לעשות ממעות מעשר שלו שאר מצות כגון נרות לביהכ"נ או להיות בעל ברית ולהכניס תתן וכלה לחופה או לקנות ספרים ולהשאילן לכל מי שירצה די"א דכל אלו אם בלא"ה לא הי' עושה כן יכול לעשות ממעות מעשר ואע"פ שנהנה מזה ג"כ ויש מחמירין בזה שמעות מעשר הוא רק לענייש אא"כ התנה בתחלה שיוכל לתת לכל המצות ולכן טוב שיתנה בתחלה (סא) ואם לא התנה מהנכון להחמיר שלא ליתן רק לעניים ואפי' לעשות מזה גמ"ח קבוע אפשר שיש להחמיר וצ"ע אך להלוות לפי שעה מעות מהמעשר יש להקל אפי' להלוות לעשיר וכ"ש לעני וכשיחזיר לו יתנהו לעניים (סב) ופרנסת בניו ובנותיו הגדולים יתריס מבני שם י"א שכיון שאין חייב לפרנסם יכול לחושבו בחשבון המעשר וכ"ש בני י"ג ויותר (סג) וי"א שא"א לחושבו כי כל דבר שגם בלא"ה הי' נותן לו א"א למושבו בחשבון המעשר אע"פ שזה נחשב לצדקה (סד) וכ"ש דבר שהוא חייב כגון מתנות לאביונים ומחצית השקל ופדיון כפרות וכל כה"ג אף שאינו אלא מנהג לכו"ע אין יכול ליתן ממעות מעשר רק אם רוצה להוסיף יותר מהחיוב יכול להוסיף ממעשר (סה) וכן אם נתחייב באיזה צדקה ולא הי' דעתו ליתן ממעות מעשר (סו) וכן שכר לימוד של בניו אסור ליתן ממעות מעשר כיון שחייב בזה וכן כל כה"ג (סז) והמקבל מתנה כגון אלו שמקבלין מתנות לחתונתן אם קבל חפצים א"ל לתת מעשר אבל אם קיבל מעות אפי' בשביל לקנות דבר מסוים צריך לתת מעשר (סח) ואסור לנסות להקב"ה בשום דבר רק בזה כמ"ש ובחנוני נא בזאת וגו' (סט) וי"א דדוקא במעשר תבואה מותר לנסות ולא במעשר כספים (ע) ובאהבת חסד הכריע כדעה ראשונה (עא) מיהו דוקא לנסות שיתעשר מותר אבל בשביל טובה אחרת כמו בשביל שיחיו בניו וכדומה אסור לנסות. ועי' (עב) באהבת חסד שגם הנותן יותר ממעשר או תומש ראוי שיפרים מעשר בגמלוס לא פחות ולא יותר כי כתבו (עג) דתמ"ש רקיעין נזונין בזכות מעשר והיותר יתן בתורת צדקה בעלמא וכ"כ בכנסת הגדולה: (כח) פחות מכאן עין רעה. (עד) ומ"מ יוצא ידי צדקה עד שלישית השקל כדמפרש ואזיל אלא שלא קיימה כראוי: (כט) ולעולם אל ימנע. (עה) תקנת חכמים היא דפחות מכאן לא יצא ידי המצוה כדכתיב בנחמי' י' והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישית השקל בשנה: (ל) משלישית השקל. (עו) דעת הטור ושאר הראשונים שהוא שלישית סלע (עז) וסלע הוא תשס"ח פרוטות נמצא שלישית רנ"ו פרוטות [וכל פרוטה הוא כמה שאפשר לקנות בזה משקל חצי שעורה כסף צרוף] (עח) ובחזו"א הקשה ע"ז דבגמ' מוכח דשקל דהאי קרא הוא ק' סלעים וא"כ שלישית השקל הוא נ"ג סלעים ושליש

אוצר החכמה

ציון ההלכה

(נה) תנחומא ראה סי' י"ח ובילקוט שם: (נו) ואף שיכול לתת לכל עני מיהו עיקר המצוה לעמלי תורה כ"כ באהבת חסד: (נז) עי' מ"ב סי' תקל"ז סק"ו דבפ"א בעי דיקא שיתשוב לנהוג כן לעולם ובהורגל אפי' לא תשב רק בפתמא אבל אם תשב לתת רק בפעמים אלו ולא יותר אפי' בק' פעמים אינו נדר ואע"ג דאם תשב לנהוג כן לעולם גם במתשבה נגד צריך לקיים נדרו התם דוקא כשהחליט להליא כדלקמן פ"ת ה"ב בקי"ט ועי' בתשו' שלמת חיים להגרי"ח זוננפלד ז"ל סי' רל"א שכתב דבמנהגי מצוה מסתבר דאפשר לסמוך על התנאי של ערב ר"ה ולכאו' ה"ה במתשבה למצוה כ"ז שלא החליט בפירוש שיהא עליו נדר דל"ש בזה עקרי' לתנאי' וקיימי' לנדרי': (נח) פ"ת יו"ד סי' רמ"ט ס"א ואהבת חסד ח"ב בפי"ח ומרן החזו"א זצ"ל הורה שגם בחורי הישיבה צריכין ליתן מעשר כספים ממעות התמיכה שמקבלין מהישיבה: (נט) הפלאה כתובות נ' א': (ס) עי' יו"ד סי' רמ"ט ס"א ובט"ז וש"ך ופ"ת הרבה פרטים בזה ועי' בתשו' באר שבע סי' מ"א ומרן החזו"א זצ"ל הורה שאסור ליתן ממעות מעשר להדפסת ספרים אפי' אם המחבר עני אא"כ הוא ספר שכל העולם צריך לו (דאז הוי כמ"ש הכל עניים הן אצל ס"ת) ומ"מ נראה שאם המחבר יתפרנס ממכירת ספריו מותר: (סא) אהבת חסד ח"ב פי"ח: (סב) עי' ש"ך סי' רמ"ט סק"ג ופ"ת שם סוף סק"ב: (סג) כן משמע בט"ז סי' רמ"ט סק"א וכ"כ בברכ"י שם סקי"ח ועה"ש סי' רמ"ט ס"ז ושמעתי שכן הורה מרן החזו"א זצ"ל: (סד) מ"ב סי' תרל"ד סק"ג וסי' תר"ה סק"ו ושל"ה מס' מגילה: (סה) עי' רמ"א יו"ד סי' רמ"ט ס"א ומה שפי' באר הגולה ומה שהשיג עליו הת"ס בפ"ת אבל בביאור הגר"א פי' ג"כ כנה"ג וכ"כ הט"ז בסי' רמ"ט סק"א: (סו) אהבת חסד מ"ב פי"ט ס"ב: (סז) שמעתי שכן הורה מרן החזו"א וכן מצאתי בס' מעשר כספים עמוד רכ"ו בשם תשו' יד הלוי שאין נוהגין ליתן מעשר מן הדורונות אבל ממעות הנדוניא מובא בכל האחרונים שמנהג לתת מעשר וכנ"ל וכן מכל מעות מתנה ומרן ז"ל אמר הטעם שהנותן מעות אפי' לקנות דבר מסוים אינו מקפיד כ"כ אם המקבל יוריד קצת למעשר ולכן חייב ואם עי"ז שיתן המעשר לא יספיק לו לקנות הדבר שנתן עבורו וא"א לו ליתן מעות אחרים ירשום עליו המעשר לחוב וכשיוכל יפרע וכן הורה מרן ז"ל לחתן א' שנתנו לו הוריו מעות לקנות דירה ואם יוריד המעשר לא יספיק לדירה שירשום עליו המעשר לחוב ובמשך הזמן יפרעו אבל אם אביו או חמיו לא הקנה לו את הכסף אלא הוא קונה לו את הדירה אפי' שלא את הבן שיקנה כיון שעדיין אין הכסף שלו א"ל הבן לתת מעשר: (סח) יו"ד סי' רמ"ז ס"ד ואם רואה שאינו מתעשר ידע שמן השמים יודעים שזה טובתו כ"כ מטה משה עמוד גמ"ח ח"ב פ"ח: (סט) פ"ת שם סק"ב: (ע) פי"ח וכ"ד הרדב"ז לקמן ה"י וכ"פ בעה"ש: (עא) פ"ת יו"ד סי' רמ"ז סק"א: (עב) ח"ב פי"ט וכעין זה כ' בכנה"ג שנדפס בגליון יו"ד סי' רמ"ט ס"א ועי' ברמ"א או"ח סי' רס"ג ס"א וכ"כ הרא"ש בפ"ד דר"ה סי' ג' וכ"כ הר"ן שם וצ"ע [וחתני הר"ש שטיגמן נ"י השיב דיש חילוק בין מספר דיש בכלל מאתים מנה לחילוק דאין שייך לומר שהוא עשירים כשאין מחלקו ונכון] וע"ע בפ"ת יו"ד סי' רמ"ט סוף סק"ב: (עג) הוא בספר קרניים מאמר י"ב ע"ש ושם אי' תתחש"מ כמנין עשר תעשר כמ"ש בביאור דן דידן שם ועי' בכתר ראש להגר"ח מולוזין סי' קנ"ג שכ' בשם הגר"א השומר מעשר מובטח שלא יבא לידי איזק והשומר תומש מובטח שיתעשר וכן הזהיר מרן החזו"א ליתן מעשר כספים: (עד) עה"ש סי' רמ"ט ס"ד: (עה) כמש"כ והעמדנו עלינו מצות אבל מה"ת אין לה שיעור כלל ומש"כ רבנו לא קייס מצוה היינו מדרבנן ובק"ס כ' דאפשר שהוא מה"ת והלכתא גמירי לה אבל לקמן בספ"ט נסתפק בזה ע"ש: (עו) יו"ד סי' רמ"ט והובא בש"ך שם ע"ש וכן מוכח בריטב"א ב"ב ט' א' וכן בתמב"ן ר"פ תשא וכ"כ בכו"פ פט"ז שהוא ג' דרהס להרמב"ם והוא לחשבון שלישית סלע עי' יו"ד סי' ס"ה ס"א: (עז) דדינר קל"ב פרוטות עי' קדושין י"ב א': (עח) יו"ד סי' קפ"ב סק"ו ולמש"כ רש"י בב"מ פ"ז א' האי שקל ק' מנה דהיינו ב'

Rav Chaim Kanievsky [in his sefer Derech Emunah] relates in the name of the Chazon Ish that common custom is not to give ma'aser when receiving an object as a gift. However, if one received money as a gift he must give ma'aser, even if it is earmarked for a specific item.

דרך אמונה פ"ז ממתנות עניים סקכ"ז
כתב בשם החזו"א שהמנהג שלא ליתן מעשר ממתנות של חפצים ושוה כסף. אבל אם קיבל מעות במתנה, אפילו כדי לקנות חפץ מסויים, יש עליו חיוב מעשר.

ב) הלואה לצורך השתמשות דינו כמו מתנה שיש לתת מעשר, וכמובן שהכסף שהולך לפרעון ההלואה אינו חייב אח"כ במעשר, אבל הלואה לצורך עסק אינו נותן מעשר.

ג) במקרה דידן שההלואה ניתנה על סמך השכר דירה שעתיד לקבל ורק זה משועבד, חשיב כאילו גבה השכר דירה למפרע, ודינו לתת מעשר מיד בקבלת ההלואה.

אוכל או גר בחינם

לו. **שאלה:** מי שאוכל בישיבה סעודה כל יום, באופן שמשתרשי לו אלף דולר לשנה, האם מחוייב הוא לחשוב מעות אלו כהכנסה ולעשר עליהם. 2) והוא הדין למי שגר בדירה שמשלמים עבורו את שכר הדירה, האם נחשבו מעות אלו כהכנסה, להצריך לעשר עליהם. 3) והוא הדין יש להסתפק, היכא שגר בדירה בחנם, האם צריך להתחשב עם שכר דירה בשוק, כמה היתה עולה להשכיר דירה כזו, ולשלם מעשר על שכר. זה.

תשובה: 1) פשוט שפטור. 2) חייב. 3) חייב.

משלמים עבורו ביטוח

לז. **שאלה:** fringe benefits – מי שהחברה שעובד בשבילה משלמת ביטוח הרפואי (medical insurance) בשבילו, באופן שמשתרשי לי' להפועל ג' אלפים דולר לשנה, וזהו שכר צדדי כשעוברים עבור חברה זו, שאם לא היתה החברה משלמת עבורו הי' מוכרח לשלם בעצמו את הביטוח, האם זה נחשב כהכנסה, וחייב לשלם מעשר עליו.

תשובה: יש לתת מעשר מביטוח רפואי שמשלמים עבורו, אבל אם הוא אדם כזה שמעצמו לא היה עושה ביטוח רפואי ה"ז פטור.

כיצד מעשר ערך רהיטים

לח. להסוברים שחייב אדם לעשר גם מתנה שאינה של כסף כשמקבלה (ר"ל דאע"פ שאינו מחוייב למוכרה כדי שיהי' יכול ליתן מעשר כנגדה, מ"מ אם יש לו כסף צריך ליתן מעשר כנגד שוויות המתנה), האם מחוייב ליתן כל שוויות המתנה או רק כנגד מה דמשתרשי לי'. ולדוגמא, מי שקבל רהיטים במתנה. כגון שולחן וכסאות, שעולים אלפיים דולר, אכן אם הי' קונה הרהיטים בעצמו הי' קונה רהיטים זולים יותר שעולים רק חמש מאות דולר, האם צריך לשלם כנגד כל

ספר באורח צדקה, תשובות ר' שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל, אות לז
הטבות שמשלמים לפועל, ועי"ז הוא מרויח שאי"צ לשלם בעצמו, יש לחשבם בתור ריוח וחייב לעשר כנגדם. *וצ"ע אם נהגים כן לדינא.*

If one receives benefits as part of his wages, such as health insurance, which absolve him from having to pay for them himself, he should give ma'aser on the money he has saved. *It isn't clear if that is the common custom.*

ה. גם מקבל מתנה (כו) **צריך לעשר** (כז), **וכן המוצא מציאה** (כח), **אבל כשמקבל הלואה אינו צריך לעשר** (כט).

אצל הבעל) חייבים הם לחזור ולעשר, דהר"ל לגבם דבר חדש, דבודאי לא היה דעתם בשעת סילוק הנדן שמא תמות הכלה ותחזור להם הנדוניא.

(כה) יוסף אומץ, וכן משמע מדברי האחרונים שהזכירו ענין מעשר בנדוניא, שלא חייבו אלא מה שנותנים לזוג ממון כדי להתעסק ולהרויח, אבל לא כלי תשמישם, וכ"ש לדעת השאילת יעב"ץ שהבאתי לעיל. ועוד, שאפשר שדומה למזונות שנותן האב לבנו גדול הסמוך על שלחנו, שלא מצינו שיהא צריך הבן לעשר כנגדן. ועי' מ"ש להלן בדין מתנות.

ובספר מעשר כספים כתב בשם שר"ת יד הלוי ח"ב סימן מד שבמקומו באשכנז נהגו שלא להפריש מעשר מן הדורונות שנותנים לזוג, ואחד מטעמיו הוא מפני שדומה לשושבינות שרגילים להחזיר, והוי כהלואה. ולכאורה לפי טעם זה ה"ה ממעות אין מעשרים.

והסמוך על שלחן חמיו, עי' ספר מעשר כספים פרק יא ענף ב סעיף טז בשם שר"ת פאת השדה, ומשמע מדבריו שאם סמוך על שלחנו ממש באכילה ושתיה, אינו צריך לעשר כנגדן, ואף אם נותן לו כסף תמורת הארוחות, כתב שאינו צריך לעשר אא"כ נותן לו להרבות כספו, וחילוק זה צ"ע.

ואם אינו סמוך ממש על שלחנו, אלא שנותן לו דמי כל הוצאותיו כפי מה שמוציא, ואין לו משלו כלום, נראה שאינו יכול להוציא מעשר ולהוסיף על הוצאותיו מבלי להודיע לנותן, ואם יודיעו ולא ירצה לתת לו דמי המעשר, פטור מליתן, ואם יש לו משלו צריך לעשר כנגד מה שמקבל, ועי' לעיל הערה כ בשם האג"מ.

(כו) בחקרי לב לה' צדקה סימן קב מסתפק במי שנתנו לו להוצאות רפואת בנו או לנשואי בנו אם חייב לעשרן, דאפשר שלא נתנו לו רק אדעתא דהכי, ומצדד לומר דכיון שיכול לשנות מדעת הנותן, ועכ"פ יכול לעשר כנגדן ממקום אחר, חייב לעשר גם נתינות אלו, אלא שלענ"ד צ"ע, שכשנותנים לו להוצאות רפואת או נישואי בנו, לכאורה נראה שאין ההוצאות מוטלות עליו, ואין הוא אלא כשליח בעלמא, והזוכה הוא בנו (עי' פרק ג הערה כח בשם המהרש"ם), ואינו דומה לעני המקבל צדקה לצרכיו שהוא הזוכה במעות, וממילא נראה שאין האב חייב לעשרן, ואם יש מקום לספק, הוא בעני המקבל לצרכי רפואת עצמו אם חייב לעשרן, עפ"י הסברות שכתב החקרי לב. ומ"מ נראה במי שנתנו לו מתנה, או מקבל קצבה ע"מ שלא יעשר, שאינו יכול לשנות מדעת הנותן, כמבואר בחו"מ סימן רמא סעיף ה, אלא שאם יש לו הכנסה ממקום אחר, ויש לו כדי פרנסתו, חייב לעשר כנגדן, ואם אין לו הרי בלא"ה פטור.

ובד"א סוף פ"ז צה"ל ס"ק סז כתב בשם החזו"א שבמעות מתנה, אפילו נתן לקנות דבר מסוים, אינו מקפיד כ"כ אם המקבל יוריד למעשר ולכן חייב, ואם ע"י הורדת המעשר לא יספיק לקנות הדבר שעבורו נתן, ואינו יכול לתת ממעות אחרים, ירשום המעשר לחוב, וכשיהיה לו יפרע, ואם הנותן

צדקה ומשפט, פ"ה הערה כו
מי שסומך על שולחן אחרים אי"צ לעשר כנגד מה שמקבל, וי"א דהוא הדין אפילו אם נותן לו כסף תמורת צרכיו. ואם אינו סמוך ממש על שולחנו אבל נותנים לו כפי צרכיו, אסור לו ליתן מעשר בלי להודיעם. וכן מי שמקבל ממון או מתנה בתנאי שלא יתן מהם מעשר אינו יכול לשנות מדעת הנותן, רק אם יש לו הכנסה ממקום אחר חייב לעשר כנגדן. *וכעי"ז כתב האגרות משה יו"ד ח"ב סימן קיב, הובאו מקצת דבריו לעיל*
.

One who is given room and board by others does not need to tithe the goods he receives. Some Poskim apply this even to money that one is given to spend. If one lives on his own but receives all of his monetary support from another, e.g. an adult child supported by his parents, he may not give ma'aser without their permission, as this increases their burden. Likewise, if one receives money with the express instruction not to give ma'aser from it, he may not do so. If he has other sources of income, he should give ma'aser from there on behalf of the support he is receiving.

Tzedakah & Ma'aser II: Week 1 Shiur

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

THE DIFFERENCE BETWEEN TZEDAKAH AND MA'ASER:

There is a fundamental difference between the Mitzvos of *tzedakah* and of *ma'aser*.

Tzedakah is an obligation one has to help a poor man who approaches him by providing him with his needs. *Ma'aser*, however, is not based on the needs of another person. It is a personal obligation to give a percentage of one's earnings to charity as a sign of recognition that his money comes from Hashem and he must give back to Him from whatever he has.

Since *ma'aser* is the giver's personal responsibility, he must give it whether or not a poor person asks him for money. It is up to him to give 10% of his earnings regardless.

THE SOURCE OF MA'ASER KESAFIM:

There is no clear source in the Torah of an obligation to give a percentage of one's earnings as *ma'aser,* otherwise known as *ma'aser kesafim.*

We do find that the Torah commands residents of Eretz Yisroel to take *ma'aser* from their crops, and it is split up as follows:

- In the first and second year of the Shemittah cycle, landowners are commanded to separate *ma'aser rishon*, which is given to a Levi, and *ma'aser sheni*, which is taken up to *Yerushalayim* and eaten there. The same is done in the fourth and fifth year.
- In the third and sixth year, instead of ma'aser sheni, ma'aser ani is given to a poor person.

Tosafos in Taanis cites a *Sifri* that the obligation to take *ma'aser* from one's monetary earnings is learned from the obligation to take *ma'aser* from one's crops.

It is obvious that the obligation to take *ma'aser* from one's crops is a personal responsibility and is not dependent on any circumstances; therefore, if we learn *ma'aser kesafim* from *ma'aser tevuah*, it is not dependent on whether or not a poor man asks you for a donation, as it is personal obligation to tithe one's earnings under all circumstances.

This is also evident from the fact that Chazal derive that if one gives *ma'aser*, he will become rich. The reason giving ma'aser is the key to financial success is because when one does so, he shows that he recognizes that his earnings are from Hashem and are not actually "his".

D'ORAYSA, D'RABBANAN OR MINHAG:

According to Tosafos it sounds like *ma'aser* is a Biblical obligation; however, we find three different opinions in the Poskim regarding this.

1. Some say that *ma'aser* is indeed d'oraysa,
2. Others say that it is a *chiyuv d'rabbanan*, and explain that the comparison to *ma'aser* is an "*asmachta*" and not an actual *drasha*.
3. Others learn that it is not a direct *chiyuv,* but rather only a *minhag*.

The Poskim add that even if *ma'aser kesafim* is only a *minhag*, if one starts giving with intent to continually give 10% of his money as ma'aser, or did so three times without saying bli neder, he is considered to have made a *neder* to continue to do so, and is, therefore, now obligated to give in the future.

WHEN TO GIVE:

There is one definite difference between *ma'aser kesafim* and the *ma'aser tevuah*.

It is forbidden to partake of one's crops until *ma'aser* is taken off. Until that time, the produce has the status of "*tevel*" and is forbidden to use. When one receives monetary earnings, the consensus of the Poskim is that he may use some of the money before he takes off *ma'aser*. Despite this, it is a very laudable practice to take off *ma'aser* immediately upon receiving a paycheck. Maran Rav Chaim Kanievsky *shlita* has been witnessed receiving a payment from his Kollel, and immediately giving the money to his wife and telling her not to use it before taking off *ma'aser*. While this is a very praiseworthy practice of *Gedolei Yisroel,* there is no obligation to do so.

Everyone's financial situation is different. For some people

it is easier to give *ma'aser* on every paycheck. For others, it is easier to do so once a month, once every few months, or once a year. Everyone can take *ma'aser* whenever is most convenient for them.

Ma'aser is 10% of one's net income, not his gross earnings. A person can deduct business expenses, business-related taxes, etc., before calculating how much he owes *ma'aser*. One need not separate *ma'aser* until he makes these calculations and determines how much he should give.

No matter how often one separates *ma'aser*, the Poskim advise having a set time when one does it, be it once a month, once every six months, once a year, or whatever else works best for him.

WHAT INCOME NEEDS TO BE TITHED:

Income from work is not the only earnings that are subject to *ma'aser*. If one receives an inheritance, that also should be tithed, as should money one earns from an investment.

It is common that money one inherits is subsequently invested. In such a case, one would give *ma'aser* on the sum that he inherited. Then, if he later invests the money, he would again take *ma'aser* on the profits he makes from the investment.

If one receives non-monetary items as gifts or as an inheritance, common custom is not to take *ma'aser*, even though they increase his net worth. For example, If one receives silver or other expensive items that could be used in the household, there is no need to take *ma'aser*. Even if one receives a house as an inheritance and plans to live in it, he also does not need to give *ma'aser*. If one receives a house or property that he plans on keeping as an investment, he would have to take *ma'aser*.

It is important to remember that although most Poskim rule that *ma'aser kesafim* is not a *d'oraysa*, which means there is room for leniency, it is advisable to make every attempt to give it. We have a guarantee from Chazal that giving *ma'aser* is propitious to becoming wealthy, which should be an incentive for everyone to make every effort to give it.

One who simply can't afford to give maaser should seek guidance from a competent halachic authority whether and how he should perform this mitzvah.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit:
www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or signup to receive them via whatsapp: 732.232.1412

Core Curriculum

(subject to change)

PART I

Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
  - Obligation to Adhere to Civil Law
  - How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - What Constitutes a Minhag
  - How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II

Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
  - Backing Out
  - Where Backing Out Causes a Loss
  - Working Pro Bono and Hiring Jewish
  - Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - The Halachic "Agreement Validation" Clause
  - Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
  - Structuring
  - Legal Entities and Trusts
  - Management
  - Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III

Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
  - Ani Hamehapech
  - Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
  - Mechusar Amana
  - Mi Shepara
  - Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

* Number of weeks for this topic

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shmitta Topics

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis 101 / The Basics - 4
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a שאלה, but, more important - why.

Only through עמלות בתורה — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR
Congregation Bais Yehuda
R' *Dovid Semel*

BROOKLYN
Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassin

CATSKILL REGION
Tamarack Hills - Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO
Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND
Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS
Congregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT
Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAIRLAWN
Rabbi David Pardo

FAR ROCKAWAY
Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

GATESHEAD, UK
Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR
Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON
Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKEWOOD
Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash of Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bais Medrash of Lutzk
Rabbi Yaakov Pascal

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Kehal Zichron Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE
Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES
Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH
Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS
Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY
Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Congregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yecheskel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PHILADELPHIA
Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS
Cong. Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS
St. Louis Chabura
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND
Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO
Ateres Mordechai, Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD
Eitz Chayim of Dogwood Park
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE
Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns
Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303
yorucha@baishavaad.org
baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Five Towns • Belle Harbor • Chicago • Queens • Lakewood • Dallas • Jackson • Philadelphia • Lido Beach • Staten Island • Monsey
Los Angeles • Baltimore • Far Rockaway • West Hempstead • Cleveland • Flatbush • Toronto • Boro Park • Minneapolis • Detroit • St. Louis